

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Факультет історії, політології та міжнародних відносин
Кафедра міжнародних відносин та суспільних комунікацій**

**ПЕРСПЕКТИВИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ
ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ НИНІШНЬОЇ РОСІЙСЬКОЇ
АГРЕСІЇ**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконав:

студент 6 курсу, 603 групи

Стрельчук Андрій Андрійович

Керівник:

доктор історичних наук,

професор Макар Ю.І.

*До захисту допущено
на засіданні кафедри
протокол № _____ від _____ 2023 р.
Зав. кафедрою _____ доц. Макар В.Ю.*

Чернівці – 2023

Анотація

У кваліфікаційній роботі розкривається питання перспектив європейської і євроатлантичної інтеграції України в умовах нинішньої російської агресії. Визначено теоретичні і методологічні засади європейської та євроатлантичної інтеграції. Проаналізовано еволюцію європейської та євроатлантичної інтеграції, інститутів, політики організацій, принципів та можливостей. Досліджений сучасний стан української інтеграції з ЄС та НАТО в умовах російської агресії, висвітлені основні проблеми та виклики і розкрита оцінка перспектив інтеграції України в умовах війни.

Ключові слова: *Інтеграція України, Європейський Союз, НАТО, війна в Україні, проблеми інтеграції, інтеграційні перспективи.*

Annotation

The qualification work explores the prospects of Ukraine's European and Euro-Atlantic integration in the context of current Russian aggression. It defines the theoretical and methodological foundations of European and Euro-Atlantic integration and analyzes the evolution of integration, institutions, policies, principles, and opportunities. The study examines the current state of Ukraine's integration with the EU and NATO in the context of Russian aggression. It identifies the main challenges and problems and assesses the prospects for Ukraine's integration in the context of the ongoing war.

Keywords: *Ukraine's integration, European Union, NATO, war in Ukraine, integration problems, integration prospects.*

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Стрельчук А. А.
(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ... 7	
1.1. Теоретичне підґрунтя європейської та євроатлантичної інтеграції України: Ключові поняття та їх визначення.....	7
1.2. Аналіз методологічних засад європейської та євроатлантичної інтеграції України: Принципи та підходи.....	15
1.3. Аналіз та оцінка використаних джерел у дослідженні перспектив європейської та євроатлантичної інтеграції України.....	21
Висновки до першого розділу.....	27
РОЗДІЛ 2 ЕВОЛЮЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ПОНЯТТЯ, ПРИНЦИПИ ТА ПРОГРЕС.....	28
2.1. Європейська інтеграція: Історична еволюція, інституційні принципи та сучасний стан.....	28
2.2. Від холодної війни до сьогодні: Еволюція НАТО та євроатлантичної інтеграції.....	34
2.3. Розширення Європейського Союзу і НАТО: Виклики та можливості.....	39
Висновки до другого розділу.....	45
РОЗДІЛ 3 ПРОГРЕС УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРАКТИЧНІ КРОКИ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	46
3.1. Оцінка поточного стану та прогресу України на європейському інтеграційному шляху.....	46
3.2. Аналіз прогресу на шляху євроатлантичної інтеграції України в умовах російської агресії.....	54
3.3. Виклики та можливості: Європейська та євроатлантична інтеграція України в умовах зовнішніх проблем та внутрішніх викликів.....	60
3.4. Окреслення перспектив інтеграції України до європейських та євроатлантичних організацій в контексті російської агресії.....	85
Висновки до третього розділу.....	93
ВИСНОВКИ	95
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:.....	99

ВСТУП

Актуальність теми перспективи європейської та євроатлантичної інтеграції України в контексті нинішньої російської агресії є надзвичайно гострою в політичному дискурсі України та в міжнародних відносинах в загальному. Вибір теми дослідження обумовлений гострою необхідністю розуміння динаміки руху та перспектив європейської та євроатлантичної інтеграції України. Україна ще ніколи не була так близько до інтеграції як зараз, більш того, саме зараз вирішується чи буде існувати Україна взагалі.

Війна, що триває між Україною та Росією, є однією з найбільш значущих подій у регіоні з часів закінчення холодної війни, має далекосяжні наслідки для глобальної безпеки та стабільності а після закінчення, роками досліджуватиметься науковцями. У той час як Україна, мотивована міцними економічними та політичними зв'язками з Європейським співтовариством, активно прагнула зміцнити свої зв'язки з Європейським Союзом і НАТО, Росія відповіла військовою агресією. Ця агресивна позиція Росії стала не просто територіальною суперечкою, а стратегічним зусиллям, спрямованим на знищення української нації з одночасним розширенням власної сфери впливу.

Агресивна поведінка Росії не лише посилила напруженість і породила нестабільність у регіоні, але й спровокувала різносторонню міжнародну реакцію. Ця реакція охоплює економічні санкції, дипломатичні ініціативи та військову підтримку, що додає новий рівень у відносини між ЄС та Україною. Ця нова динаміка викликала сплеск наукового інтересу та дослідницької діяльності, актуалізувавши відносини і перспективи України з ЄС та НАТО.

З огляду на тривалий характер конфлікту та загрозу подальшої ескалації, особливого значення набуває детальне розуміння перспектив європейської та євроатлантичної інтеграції України. Тому це дослідження є спробою внести свій вклад у цю надзвичайно актуальну дискусію. Шляхом ретельного аналізу європейської та євроатлантичної інтеграції, дослідження поточного стану

інтеграційних зусиль України та розгляду викликів і перспектив, з якими вона стикається.

Метою цієї магістерської роботи є поглиблений аналіз перспектив європейської та євроатлантичної інтеграції України в контексті нинішньої російської агресії. Реалізація цієї мети передбачає вирішення наступних **завдань**:

1. Проаналізувати основні засади європейської та євроатлантичної інтеграції України
2. Описати процес формування та розвитку євро та євроатлантичної інтеграції
3. З'ясувати та дослідити сучасний етап української інтеграції
4. Дослідити проблеми та виклики, які впливають на інтеграційні процеси України, в реаліях війни
5. Оцінити перспективи європейської та євроатлантичної інтеграції України у світлі нинішньої російської агресії.

Об'єктом дослідження є процес інтеграції України до Європейського Союзу та НАТО, а **предметом дослідження** - інтеграційні перспективи України в умовах нинішньої російської агресії.

Методи дослідження: У цій магістерській роботі буде використано поєднання якісних та кількісних методів дослідження, включаючи огляд літератури, аналіз даних у сфері відносин України з Європою та НАТО. Оскільки тема інтеграції є обширною, цілком логічним є використання комплексного та міждисциплінарного підходу до вивчення. Ці методи дослідження забезпечать достовірність результатів і висновків. Так при дослідженні основних засад використовується метод системного та порівняльного аналізу, також для повного розкриття теми і понять був використаний метод прогностичного аналізу. Крім того задана проблематика потребувала використання структурно-функціонального методу для все цілого структурування і розкриття кожного елемента в рамках заданої магістерської роботи.

Наукова новизна отриманих результатів: Основні наукові положення, які виносяться на захист магістерської роботи, стосуються перспектив європейської та євроатлантичної інтеграції України в умовах сучасної російської агресії. Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленому аналізі європейської та євроатлантичної інтеграції, визначенні ключових чинників, що впливають на інтеграційні перспективи України, та оцінці впливу сучасної російської агресії на ці перспективи.

Структура та обсяг магістерської роботи представлена з урахуванням поставленої мети та дослідницьких завдань. Робота складається зі вступу; першого розділу, де ми сформулюємо основу для подальшого дослідження – теоретично-методологічні засади; другого розділу, про еволюції інтеграції, він надасть нам необхідний контекст, висвітлить потенційні виклики та рекомендації щодо того, як Україна може рухатися на шляху до європейської та євроатлантичної інтеграції; третього розділу, який послідовно дасть відповідь на головне питання; висновків; списку використаних джерел та літератури; анотацій двома мовами; та резюме на англійській мові. Загальний обсяг роботи становить 107 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Європейська та євроатлантична інтеграція України є складним і багатогранним процесом, який триває вже кілька десятиліть. Він передбачає узгодження політичної, економічної та соціальної систем України з системами Європейського Союзу та Організації Північноатлантичного договору, а також прийняття їхніх норм і цінностей. Процес інтеграції керується набором основних концепцій та базових принципів, які слугують фундаментом для відносин України з цими організаціями. Цей розділ має на меті надати поглиблену характеристику цих концепцій та принципів, дослідити їхнє походження, сенс та значення для інтеграційного шляху України. Детальний аналіз цих фундаментальних елементів має на меті забезпечити всебічне розуміння процесу європейської та євроатлантичної інтеграції України та його наслідків для внутрішньої та міжнародної політики України.

Підрозділ 1.1. Теоретичне підґрунтя європейської та євроатлантичної інтеграції України: Ключові поняття та їх визначення

Європейська та євроатлантична інтеграція - це складні процеси, які передбачають політичні, економічні та соціальні зміни, необхідні для країн, що прагнуть інтегруватися до Європейського Союзу (ЄС) та Організації Північноатлантичного договору (НАТО). Ці процеси мають на меті наблизити країну до політичних, економічних та соціальних стандартів Західної Європи та Північної Америки.

Для того, щоб зрозуміти складний процес інтеграції, важливо спочатку заглибитися у фундаментальні поняття, які лежать в його основі. «Інтеграція»

та її численні варіації широко використовуються в сучасній науці, зокрема «євроінтеграція», «євроатлантична інтеграція», «українська євроінтеграція», «економічна інтеграція», «політична асоціація», «правова інтеграція», «безпекова інтеграція» та інші. Як засіб консолідації та систематизації знань, наука часто використовує поняття як відображення об'єктивної реальності, яку вона прагне пояснити. Враховуючи це вкрай важливо, щоб такі поняття були зрозумілими та загальноновизнаними, науково обґрунтованими та здатними показувати основні риси явищ, які вони репрезентують. Застосовуючи ретельний і аналітичний підхід до концепцій інтеграції, ми можемо краще зрозуміти складну і багатовимірну природу цього процесу, який має значні наслідки для соціального, економічного і політичного розвитку націй і регіонів.

На сьогодні, брак чіткого та загальноприйнятого науково тлумачення політики європейської інтеграції України та її відповідного статусу призводить до поширеної плутанини та неоднозначності. Отже, ми погоджуємося з науковцями, які стверджують, що цей виклик є критичним питанням як в теорії, так і в практиці інтеграційних процесів. Вирішення цієї проблеми вимагатиме узгоджених зусиль для створення точних і чітких термінології та визначень, заснованих на ретельних дослідженнях та аналізі. Така система повинна прагнути охопити основні риси політики євроінтеграції України та забезпечити надійну основу для майбутніх політичних рішень і дій.

Поняття «інтеграція» є основоположним для політики європейської та євроатлантичної інтеграції. Хоча іноді його використовують як синонім поняття «міжнародне співробітництво», «інтеграція» представляє новий рівень явищ в європейському лексиконі. Воно означає формування єдиної системи, що виходить за рамки простого співробітництва і передбачає створення згуртованої та взаємопов'язаної структури.

Сучасні інтерпретації «інтеграції» розглядають її як процедуру, в якій держави відмовляються від частини своїх національних устоїв на користь колективної інституційної структури, що слугує як національним, так і колективним інтересам. Незважаючи на те, що цей термін є загальноновживаним,

чіткого і юридично закріпленого визначення «інтеграції» досі немає. Такі науковці, як М. Назаренко та Д. Яковюк зазначають, що відсутність загальноновизнаного визначення поняття «інтеграція» спричинила неточність трактування термінів в дослідженні інтеграційних процесів, що веде до непорозумінь.

М. Назаренко зазначає, що: «інтеграція - це об'єднання різних систем для досягнення спільної міжнародної політики та реалізації спільних цілей» [22]. Іншими словами, це процес створення єдиної інституційної структури, за допомогою якої держави-члени співпрацюють для досягнення взаємної вигоди. Хоча поняття «інтеграція» часто є предметом різноманітних інтерпретацій, воно широко визнане як важливий елемент розвитку міжнародного співробітництва, особливо в європейському контексті. Концепція забезпечує основу, за допомогою якої окремі держави можуть працювати разом для досягнення спільних цілей, зберігаючи при цьому власний суверенітет і національні інтереси.

Термін "європейська інтеграція" означає процес співпраці та об'єднання європейських країн з метою досягнення миру, стабільності та процвітання. Він передбачає створення спільного ринку, гармонізацію законів і правил, а також розробку спільної політики та інституцій. Європейський Союз є головним інститутом європейської інтеграції, а членство в ньому дає низку переваг, таких як доступ до єдиного ринку, можливість впливати на політику ЄС, а також підвищену політичну та економічну стабільність.

Прагнення України до європейської інтеграції є важливим елементом її інтеграції у міжнародний політичний, економічний та правовий вимір. Такий підхід вимагає чіткої та непохитної проєвропейської позиції. Перебіг європейської інтеграції спрямований на зміцнення демократії шляхом стимулювання подальшої розбудови інститутів громадянського суспільства, швидких економічних реформ у напрямку ринкової економіки та прийняття західних цінностей. Він також передбачає інтеграцію України з ЄС для захисту

прав людини та прийняття цивілізованих норм поведінки в міжнародних відносинах.

Метою європейської інтеграції є зміцнення демократії в Україні шляхом політичного об'єднання та прийняття соціальної політики, що відповідає керівним принципам ЄС. Крім того, вона заохочує інтеграцію в культурному, освітньому, науковому, технічному та регіональному аспектах. Цей процес також передбачає економічну інтеграцію між Україною та ЄС, а також розвиток торговельних відносин, які є фундаментальними компонентами.

Таким чином, мета європейської інтеграції України - це всеохоплююча стратегія соціального, економічного та політичного розвитку, що базується на спільних цінностях та прагненні до демократичного суспільства. Цей процес спрямований на створення взаємовигідних зв'язків між Україною та ЄС, що призведе до покращення стабільності, безпеки та процвітання.

В цьому контексті вкрай важливо приділити увагу спільним дефініціям, які пропонують дослідники, низці вагомих інтеграційних понять, зокрема, таких як:

«- економічна інтеграція – це лібералізація і синхронізоване відкриття ринків ЄС, взаємне збалансування торгівлі, сприяння інвестиціям з ЄС, запровадження спільного правового поля і єдиних стандартів у сфері конкуренції та державної підтримки виробників, що базується на координації, співставленні та відповідності прийняття рішень у сфері економіки;

- політична інтеграція – це систематичне поглиблення політичного діалогу і поліпшення загальної атмосфери стосунків з ЄС, що сприятиме політичній стабільності в країні, забезпечення мирного розвитку та плідної співпраці всіх європейських держав, сприяння зміцненню демократичних засад;

- правова інтеграція – це об'єднання національних правових систем (у межах міждержавних) у єдиний геоправовий простір, що забезпечує розвиток політичної, соціальної, підприємницької, культурної тощо активності населення та сприятиме поступовому зростанню добробуту громадян, піднесенню його до рівня, що склався у державах-членах ЄС» [22].

Поняття євроатлантичної інтеграції, з іншого боку, відноситься до процесу інтеграції з країнами Організації Північноатлантичного договору та Європейського Союзу. Він спрямований на забезпечення безпеки, стабільності та процвітання в євроатлантичному регіоні через політичну, економічну та військову співпрацю.

Для повного розуміння складнощів євроатлантичної інтеграції вкрай важливо мати чітке уявлення про основні поняття, які її регулюють. Зокрема, поняття "безпека", "національна безпека" і "НАТО" відіграють вирішальну роль у формуванні дискурсу навколо цієї теми. Ці терміни є важливими складовими концептуальної основи інтеграції до євроатлантичної спільноти і відображають унікальний характер їх визначення в контексті євроатлантичної інтеграції.

Поняття безпеки включає в себе широкий спектр проблем, охоплюючи не лише військову безпеку, але й економічну, соціальну та екологічну безпеку. Національна безпека - це процес захисту громадян, території та інститутів держави від внутрішніх і зовнішніх небезпек. НАТО - це політичний і військовий альянс, який прагне захистити територіальну цілісність і безпеку своїх країн-членів від зовнішніх загроз. Таким чином, ці поняття тісно пов'язані між собою і пропонують цілісний контекст для осмислення перешкод і можливостей євроатлантичної інтеграції.

Варто зазначити, що точні визначення цих термінів можуть відрізнятися залежно від точки зору різних акторів, залучених до євроатлантичної інтеграції. Безпеку часто вузько визначають як захист від агресії, але ширше розуміння концепції враховує різні тематичні компоненти, такі як політичні, військові, екологічні, економічні та культурні чинники. Дослідник С. Федуняк, концептуалізував безпеку як: «складне комплексне явище, що поділяється на тематичні компоненти (політичний, військовий, екологічний, економічний, культурний тощо), за характером середовища (колективна безпека, корпоративна безпека, всеосяжна безпека, співтовариство безпеки і ін)» [38]. Безпеку в свою чергу слід поділити на міжнародну безпеку та безпеку національну. Так згідно з Федуняком С.: «міжнародна безпека – це такий стан

системи, при якому гарантується зовнішня складова національної безпеки кожної держави, а також практично виключається загроза війн і воєнних конфліктів у процесі вирішення міжнародних та регіональних суперечностей» [38]. Термін «національна безпека» пов'язаний з більш широким поняттям безпеки. Національна безпека країни визначається як стан захищеності її конституційного ладу, державного суверенітету, територіальної цілісності, економічної, енергетичної та інформаційної безпеки, забезпечення прав і свобод її громадян. Крім того, це передбачає збереження стратегічного балансу сил у світі відповідно до Стратегії національної безпеки України. У контексті євроатлантичної інтеграції значну роль у забезпеченні безпеки країн-членів відіграє Організація Північноатлантичного договору. Окрім колективної оборони, НАТО також сприяє співпраці та діалогу з країнами-партнерами, включаючи Україну, з таких питань, як врегулювання кризових ситуацій, боротьба з тероризмом та кіберзахист.

Для України європейська та євроатлантична інтеграція є стратегічно важливими цілями, які переслідуються з моменту здобуття незалежності в 1991 році. Країна досягла значного прогресу у приведенні своєї політичної та економічної систем у відповідність до європейських стандартів і прагне до тіснішої співпраці з ЄС і НАТО. Однак Україна все ще стикається зі значними проблемами у сфері корупції, верховенства права, а також військового конфлікту, які перешкоджають її інтеграційним зусиллям.

Інтеграція України є складним процесом, який вимагає чіткого розуміння мети, завдань та функцій. Метою європейської інтеграції є створення об'єднаної Європи, де країни можуть співпрацювати і працювати разом для досягнення спільних цілей. Кінцевою метою цієї інтеграції є досягнення тривалого миру, стабільності та процвітання в регіоні, що принесе користь усім країнам-членам.

Цілі європейської інтеграції численні і охоплюють політичні, економічні, соціальні та культурні аспекти. З політичної точки зору, метою є зміцнення демократії та розповсюдження прав людини. В економічному метою є створення єдиного ринку, який сприятиме вільному переміщенню товарів,

послуг, капіталу та людей, що призведе до економічного зростання та збільшення можливостей для працевлаштування. У соціальному плані метою є сприяння культурному розмаїттю та співпраці між європейськими громадянами. З культурної точки зору, метою є збереження та просування європейської культурної спадщини.

Аналогічно, метою євроатлантичної інтеграції є створення безпечного, стабільного і демократичного євроатлантичного регіону. Кінцевою ціллю є гарантування колективної оборони та захисту країн-членів через співробітництво та координацію.

Цілі євроатлантичної інтеграції включають політичні, військові та економічні аспекти. У політичному плані метою є просування демократичних цінностей та інститутів, а також зміцнення верховенства права. У військовому плані метою є забезпечення колективної оборони від зовнішніх загроз і сприяння стабільності в регіоні. В економічному плані метою є створення стабільного і процвітаючого регіону шляхом розширення торговельно-економічного співробітництва.

Функції євро та євроатлантичної інтеграції тісно пов'язані між собою і слугують досягненню вищезазначених цілей та завдань. Функції європейської інтеграції включають створення спільної політики, інституцій та правил, які сприяють взаємодопомозі між країнами-членами. Функції євроатлантичної інтеграції включають військове співробітництво і розвиток системи колективної безпеки шляхом створення спільних структур, таких як НАТО.

Таким чином, інтеграція - це складний процес, спрямований на наближення країн до стандартів Західної Європи та Північної Америки. Для України ці поняття є важливими цілями, які переслідуються протягом десятиліть, і на шляху до них досягнуто значного прогресу, але все ще залишаються значні виклики.

На додаток до основних понять європейської та євроатлантичної інтеграції, викладених вище, є ще кілька важливих термінів, які слід розглянути в контексті інтеграційних зусиль України:

Угода про асоціацію: Угода про асоціацію - це договір між Європейським Союзом та країною, що не є членом ЄС, який створює основу для співпраці та економічної інтеграції. Угода про асоціацію була підписана у 2014 році та набула чинності у 2017 році і є ключовим кроком на шляху України до тіснішої інтеграції з ЄС.

Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі (ПВЗВТ): ПВЗВТ є важливим компонентом Угоди про асоціацію, метою якої є створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Вона передбачає скасування тарифів і квот на торгівлю товарами, а також лібералізацію торгівлі послугами, інвестицій та державних закупівель.

Членство в НАТО: НАТО - це міжурядовий військовий союз між країнами Північної Америки та Європи. Україна висловила зацікавленість у вступі до НАТО і зробила кроки на шляху до цієї мети, зокрема, взяла участь у навчаннях НАТО та впровадила оборонну реформу. Однак серед країн-членів НАТО тривають дебати щодо того, чи варто надавати Україні членство в Альянсі.

Східне партнерство: Східне партнерство - це спільна ініціатива між ЄС та шістьма країнами Східної Європи, включаючи Україну, спрямована на просування демократії, прав людини та економічного розвитку. Східне партнерство включає низку заходів, таких як політичний діалог, економічне співробітництво та міжлюдські контакти.

Безвізовий режим: Безвізовий режим - це угода між ЄС та країною, що не є членом ЄС, яка дозволяє громадянам країни, що не є членом ЄС, подорожувати до ЄС без віз протягом обмеженого періоду часу. Україна отримала безвізовий режим з ЄС у 2017 році, що було розцінено як значне досягнення в інтеграційних зусиллях України.

Загалом, ці концепції взаємопов'язані і відображають прагнення України стати більш тісно інтегрованою з Європою та євроатлантичною спільнотою. Незважаючи на те, що на шляху до досягнення цих цілей існують виклики та перешкоди, вони залишаються ключовим пріоритетом для українського уряду та суспільства. Щоб краще та детальніше розглянути подану тему, слід

дослідити методологічні засади цієї інтеграції, що і покликаний зробити наступний підрозділ.

Підрозділ 1.2. Аналіз методологічних засад європейської та євроатлантичної інтеграції України: Принципи та підходи

Підрозділ "Методологія" цієї магістерської присвячений дослідницькому підходу та принципам, які були застосовані для вивчення європейської та євроатлантичної інтеграції України. Мета цього розділу - описати методологію, яка використовувалася в дослідженні, та обґрунтувати її вибір. Далі вважаємо за необхідне коротко представити методологічний розділ та його значення в процесі дослідження.

Перспективи європейської та євроатлантичної інтеграції України є складним і багатовимірним процесом, який має значні наслідки для політичного, економічного та соціального розвитку країни. Вивчення цього процесу вимагає застосування відповідних методологічних принципів та підходів, які дають змогу дослідникам аналізувати та інтерпретувати відповідні дані та інформацію.

Функціоналізм, міжурядовий підхід, наднаціоналізм, багаторівневе управління та нефункціоналізм є одними з основних методологічних принципів, що використовуються при вивченні європейської інтеграції та мають відношення до інтеграційного процесу в Україні. Ці принципи можуть бути застосовані для аналізу економічних переваг і викликів тіснішої інтеграції з Європейським Союзом і НАТО, ролі національних урядів у переговорах та імплементації інтеграційних угод, впливу європейських інституцій на інтеграційний шлях України, важливості співпраці між національним, регіональним та європейським рівнями для ефективного управління, а також ролі недержавних акторів у просуванні реформ та аргументації на користь тіснішої інтеграції.

Окрім методологічних принципів, історичний аналіз, порівняльний аналіз, інституційний аналіз та правовий аналіз також є важливими методологічними підходами, які можуть бути використані для розуміння еволюції відносин України з європейськими та євроатлантичними інституціями, порівняння процесу інтеграції України з інтеграційними процесами інших країн, визначення різних акторів та зацікавлених сторін, залучених до процесу інтеграції, а також аналізу нормативно-правової бази, що регулює відносини України з цими інституціями.

Використовуючи ці методологічні принципи та підходи, ми зможемо розглянути та розвинути нюансоване і багатогранне розуміння європейської та євроатлантичної інтеграції України а також її наслідків для країни та регіону в цілому.

Функціоналізм - це підхід, який наголошує на практичних та функціональних аспектах інтеграції, стверджуючи, що співпраця між державами має базуватися на функціональних потребах, а економічна інтеграція передуює політичній [59].

Прихильники функціоналізму вважали, що першочерговим завданням у Європі після Другої світової війни має бути вирішення економічних проблем [12]. Функціоналізм, запропонований Д. Мітрані, наголошує на важливості передачі певних функцій суспільного життя з державного рівня до системи міжнародних органів для інтеграції життєво важливих інтересів усіх націй. Ця модель мала на меті здійснити радикальний зсув повноважень та юрисдикції від держав до нових міжнародних організацій [60]. Основний принцип функціоналізму випливав з того, що форма міжнародної організації повинна впливати з характеру її функцій з метою найбільш ефективного виконання цих функцій і реалізації спільних інтересів держав-членів. Крім того, теорія Д. Мітрані розрізняє технічні та політичні аспекти міжнародних організацій і пропонує перенести фокус лояльності індивідів з держав на ширші наднаціональні та функціональні об'єднання. Зрештою, метою є забезпечення миру через поступову ліквідацію державного суверенітету, який розглядається

як головна перешкода на шляху до встановлення тривалого миру у світі. Таким чином, інтеграція методології функціоналізму передбачає створення системи міжнародних організацій, яка ефективно виконує конкретні функції та досягає спільних інтересів усіх націй, при цьому поступово зменшуючи політичну роль держав та посилюючи наднаціональні та функціональні об'єднання. У контексті України функціоналізм може бути застосований для аналізу економічних переваг і викликів тіснішої інтеграції з Європейським Союзом (ЄС) і НАТО. Економічні вигоди від тіснішої інтеграції з ЄС і НАТО включають збільшення торгівлі, інвестицій та доступу до фінансування, тоді як виклики включають адаптацію до правил ЄС і конкуренцію.

Міжурядовий підхід - це підхід, який підкреслює роль національних урядів в інтеграційних процесах і стверджує, що держави повинні зберігати свій суверенітет, а співпраця між державами ґрунтується на міжурядових угодах [57].

Ліберальний міжурядовий підхід підкреслює роль країн та еліт як ключових гравців у прийнятті інтеграційних питань. Він стверджує, що процес інтеграції в основному визначається інтересами держав та еліт, які керуються своїми корпоративними та національними інтересами [33]. На процес прийняття рішень впливають геополітичні виклики та інтенсивність політичної конкуренції всередині країн. У цій методології пріоритетним є державний суверенітет, а наднаціональні інститути розглядаються як вторинні. Згідно з ліберальним міжурядовим підходом, євроінтеграція – це переговори між державами-учасницями та їхніми лідерами. Кінцевою метою є максимізація національних інтересів і збереження державного суверенітету при забезпеченні співпраці та координації в певних сферах. У контексті інтеграції України міжурядовий підхід може бути використаний для аналізу ролі українського уряду в переговорах та імплементації Угоди про асоціацію з ЄС та Партнерства з розширеними можливостями з НАТО. Роль українського уряду в інтеграційних процесах має вирішальне значення, оскільки він повинен збалансувати інтереси різних регіонів і секторів країни з вимогами ЄС і НАТО.

За Дойчем: «інтернаціоналізм у контексті інтеграції означає віру у важливість міжнародної співпраці та взаємодії для досягнення спільних цілей і вирішення глобальних проблем. Він підкреслює необхідність спільної роботи держав для просування миру, безпеки та економічного процвітання» [50], а також для вирішення таких проблем, як зміна клімату, тероризм і пандемії. У контексті інтеграції інтернаціоналізм підтримує ідею відмови країн від часткового суверенітету на добровільних засадах задля більш тісної та ефективної співпраці, визнаючи, що їхні спільні інтереси та цінності найкраще реалізуються через колективні дії. Такий підхід до інтеграції має на меті сприяти співпраці та діалогу, а не конфлікту та конкуренції, і визнає, що багато викликів, які стоять перед сучасним світом, найкраще вирішуються за допомогою колективних дій та спільного почуття відповідальності.

Засновниками інтернаціоналізму як підходу до інтеграції є різні політичні діячі, інтелектуали та активісти, які бачили необхідність нового підходу до глобального управління після Першої світової війни. Одним з найвпливовіших діячів був Вудро Вільсон, президент США, який виступав за створення Ліги Націй як засобу запобігання майбутнім війнам. Серед інших ключових фігур - економіст Джон Мейнард Кейнс, який виступав за міжнародне економічне співробітництво задля сприяння стабільності та зростанню, і французький дипломат Арістід Бріан, який запропонував створити Європейський Союз для запобігання майбутнім конфліктам.

Транснаціоналізм підкреслює роль європейських інституцій, таких як Європейська комісія та Європейський суд, в інтеграційному процесі. Цей підхід стверджує, що ці інституції повинні мати повноваження ухвалювати рішення, які є обов'язковими для виконання державами-членами [56]. У контексті інтеграції України наднаціоналізм може бути застосований для аналізу ролі інституцій ЄС та НАТО у формуванні інтеграційного шляху України. Вплив цих інституцій на процес інтеграції України проявляється у впровадженні реформ та приведенні українського законодавства у відповідність до стандартів ЄС і НАТО.

Багаторівневе управління також є важливим методологічним принципом у дослідженні європейської інтеграції. Згідно цьому підходу прийняття рішень в процесі інтеграції відбувається на різних рівнях, включаючи національний, регіональний та європейський, і підкреслює важливість співпраці між цими рівнями для ефективного врядування. Багаторівневе управління передбачає, що в інтеграційному процесі немає одного домінуючого актора, а є складна мережа акторів з різним рівнем влади та впливу. Цей підхід визнає роль субнаціональних акторів, таких як регіони та держави, у формуванні та реалізації інтеграційної політики [58]. Він також визнає важливість організацій громадянського суспільства та груп інтересів у відстоюванні своїх інтересів у процесі інтеграції.

Багаторівневе врядування - це не лише описовий, але й нормативний підхід. Він підкреслює важливість прозорості, підзвітності та участі у прийнятті рішень на всіх рівнях управління. Цей підхід також підкреслює необхідність гнучкості та адаптивності інтеграційної політики з огляду на мінливі політичні, економічні та соціальні умови, в яких вона здійснюється. У контексті інтеграції України багаторівневе врядування може бути використане для аналізу ролі субнаціональних акторів, таких як регіональні органи влади та організації громадянського суспільства, у просуванні та реалізації політики європейської та євроатлантичної інтеграції. Залучення субнаціональних акторів має вирішальне значення для забезпечення ефективної реалізації інтеграційної політики та врахування потреб та інтересів різних регіонів і секторів.

Нарешті, неофункціоналізм - це ще один підхід, який використовується у вивченні європейської інтеграції. Цей підхід ґрунтується на функціоналізмі і підкреслює роль недержавних акторів, таких як бізнес та організації громадянського суспільства, в інтеграційному процесі, стверджуючи, що ці актори можуть відігравати ключову роль у просуванні інтеграції [68].

Неофункціоналісти висунули аргумент на користь наднаціональних інституцій, стверджуючи, що такі утворення здатні ефективно захищати інтереси своїх держав-членів. Вони вважали, що принцип транснаціональності є

головною гарантією безперервного і неухильного прогресу європейської інтеграції, оскільки він дозволяє поступово передавати владні повноваження з державного на наддержавний рівень. Пропагуючи тіснішу співпрацю та інтеграцію між європейськими націями, неофункціоналісти прагнули подолати виклики націоналізму та сприяти більшій стабільності та процвітанням в усьому регіоні. У контексті інтеграції України неофункціоналізм може бути використаний для аналізу ролі організацій громадянського суспільства та бізнес-асоціацій у просуванні реформ та адвокації тіснішої інтеграції з ЄС і НАТО. Залучення цих суб'єктів має важливе значення для забезпечення широкого розуміння переваг інтеграції та широкої підтримки процесу інтеграції.

Перспективи Європейської та євроатлантичної інтеграції України є складним процесом, який вимагає глибокого розуміння різних методологічних принципів. Тому вважаємо за потрібне розглянути також і інші методологічні принципи для все стороннього розгляду та вивчення інтеграційного процесу.

Історичний аналіз є одним з методологічних принципів, для розуміння еволюції відносин України з європейськими та євроатлантичними інституціями. Цей підхід допоможе виявити історичні, політичні та соціальні чинники, які впливали на відносини України з цими інституціями протягом певного часу. За допомогою історичного аналізу ми можемо визначити критичні моменти в інтеграційному процесі України та глибше зрозуміти фактори, які сприяли або перешкоджали інтеграції.

Порівняльний аналіз є ще одним методологічним принципом, який може бути використаний для порівняння інтеграційного процесу України з іншими країнами. Порівнюючи процес інтеграції України з іншими країнами, дослідники можуть виявити подібності та відмінності в інтеграційних процесах. Такий підхід допоможе виявити найкращі практики та стратегії, що використовуються іншими країнами для інтеграції з європейськими та євроатлантичними інституціями, які Україна може використати для посилення свого інтеграційного процесу.

Інституційний аналіз є ще одним методологічним принципом, для розуміння ролі різних інституцій, залучених до процесу інтеграції. Цей підхід допоможе визначити різних акторів та зацікавлених сторін, залучених до процесу інтеграції, таких як державні установи, неурядові організації та міжнародні організації. Інституційний аналіз може допомогти зрозуміти динаміку співвідношення сил між цими суб'єктами і те, як вони впливають на процес інтеграції України.

Правовий аналіз є ще одним методологічним принципом, для розуміння правової бази, що регулює відносини України з європейськими та євроатлантичними інституціями. Цей підхід допоможе визначити юридичні зобов'язання, які Україна повинна виконати для інтеграції з цими інституціями. За допомогою правового аналізу дослідники можуть визначити сфери, в яких Україні необхідно адаптувати свою правову базу до стандартів, встановлених європейськими та євроатлантичними інституціями.

Крім того, існують різні методологічні підходи, такі як якісні, кількісні та змішані методи, які можуть бути використані для аналізу різних аспектів інтеграційного процесу в Україні. Кожен підхід має свої плюси та мінуси, і при виборі підходу ми повинні враховувати дослідницьке питання, доступність даних, а також етичні та політичні наслідки. Використовуючи багатогранний підхід, ми матимемо змогу отримати глибше розуміння складних процесів, пов'язаних з інтеграцією України, і сформулювати політику і практику, які сприятимуть більшій інтеграції і стабільності в регіоні, а також виробити комплексне розуміння перспектив інтеграції України.

Підрозділ 1.3. Аналіз та оцінка використаних джерел у дослідженні перспектив європейської та євроатлантичної інтеграції України

Виконуючи аналіз джерельної бази доцільним буде поділити джерела на різні категорії: для дослідження інтеграційних процесів відповідно до

офіційно-владних рішень були використані документи та нормативно правові акти: [3; 9; 19; 28; 29; 30; 31; 32; 24; 35; 36; 43; 48; 49; 54; 67].

Робота не могла бути повною без використання теоретично-методологічних джерел. Досліджуючи методологічні засади заданого питання, не можна не згадати та розглянути дослідників і науковців які займаються даною проблематикою. Оскільки розміри та багатовекторність європейської та євроатлантичної інтеграції є обширними, то і не дивно те, що ця тема активно досліджується, і особливо останніми роками спостерігається зростання інтересу до теми європейської та євроатлантичної інтеграції України серед дослідників. Відповідно, було проведено багато досліджень, присвячених вивченню методологічних засад інтеграції України до Європейського Союзу та НАТО, а також викликів і можливостей, які з цим пов'язані.

Для класифікації теоретичних засад європейської інтеграції можна виділити дві групи: «економічний» підхід, який включає лібералізм та інституціоналізм, і «політичний» підхід, який включає федералізм, функціоналізм, неофункціоналізм та комунікаційний підхід. Прихильники економічного підходу стверджують, що першочерговою метою ЄС було створення митного союзу. З іншого боку, політичний підхід підкреслює важливість таких факторів, як федералізм, функціоналізм та комунікація у розвитку ЄС. Так роботи Коваленко Є.О та Мельничук Л. є цінним підґрунтям для аналізу європейських інтеграційних процесів, особливо в тому, що стосується інтеграції України до Європейського Союзу та НАТО. Обидва автори підкреслюють важливість застосування міждисциплінарного підходу до аналізу цих процесів і визнають необхідність врахування економічних, політичних, соціальних і культурних чинників.

Коваленко Є.О підкреслює актуальність різних теоретичних підходів, включаючи функціоналізм, міжурядовий підхід та неофункціоналізм, а також використання якісних, кількісних та змішаних методів [11]. Мельничук Л. також визначає функціоналізм, неофункціоналізм і міжурядовий підхід як

відповідні теоретичні рамки і підкреслює важливість врахування ролі недержавних акторів у просуванні інтеграції [18].

Важливо, що обидва автори наголошують на необхідності враховувати етичні та політичні наслідки досліджень інтеграційних процесів. Вони також підкреслюють важливість співпраці між дослідниками, політиками та іншими зацікавленими сторонами з метою розробки ефективної політики і практик, що сприяють більшій інтеграції та стабільності.

Таким чином, роботи Коваленко Є.О. та Мельничук Л. пропонують нюансований та багатогранний підхід до аналізу процесів європейської інтеграції. Їхні ідеї та концепції є цінними як для дослідників, так і для політиків, які намагаються зорієнтуватися у складній та динамічній природі європейської інтеграції та місця України в ній.

Для систематизації наукової літератури з питань становлення та еволюції Європейського Союзу та інтеграційного процесу України можна виділити такі теми та дослідників: становлення та розвиток європейських наднаціональних інституцій (О. Врадій, Ю. Цифра, В. Величко, В. Копійка, В. Посельський), роль безпеки у формуванні ЄС (Г. Заворотня, В. Вдовенко), розвиток зовнішньої політики України у зв'язку з розширенням та еволюцією ЄС (Ж. Панченко, Д. Ключко, Н. Буренко, В. Вакулич).

Досліджуючи інтеграційні питання слід також згадати книгу М.В. Кордона «Європейська та євроатлантична інтеграція України: Навчальний посібник» [14], що містить комплексний огляд історичних, політичних, економічних та культурних аспектів інтеграції України до європейських та євроатлантичних інституцій. Кордон М.В. підкреслює важливість застосування міждисциплінарного підходу та аналізу економічних і соціальних наслідків інтеграції. З точки зору методології, підручник Кордона М.В. спирається на низку підходів, включаючи якісні та кількісні методи, тематичні дослідження та порівняльний аналіз. Автор наголошує на важливості застосування гнучкої та адаптивної методології, яка може врахувати різноманітний і динамічний характер інтеграційного процесу в Україні. Він стверджує, що поєднання

методів і підходів може допомогти дослідникам отримати більш повне і детальне розуміння різних вимірів інтеграційного процесу в Україні, а також виявити фактори, які сприяють або перешкоджають інтеграції. Загалом, підручник Кордона М.В. забезпечує корисну методологічну базу для дослідників і політиків, які прагнуть вивчати та просувати інтеграцію України з європейськими та євроатлантичними інституціями.

Розглядаючи євроатлантичну інтеграцію потрібно звернути увагу на роботи Н.Л. Яковенко та І.І. Романько, які містять цінне розуміння методологічних принципів та підходів, що використовуються для аналізу ролі міжнародних організацій в євроатлантичному регіоні та процесах європейської та євроатлантичної інтеграції.

Яковенко Н.Л. наголошує на комплексному та багатогранному підході до розуміння складної та взаємозалежної природи міжнародних організацій у сфері безпеки, особливо зосереджуючись на НАТО та ОБСЄ [20]. Вона також підкреслює важливість порівняльного аналізу для розуміння сильних і слабких сторін та потенціалу співпраці між різними організаціями.

Романько І.І. наголошує на багаторівневому підході до аналізу процесів європейської та євроатлантичної інтеграції, досліджуючи взаємодію між місцевими, національними, регіональними та міжнародними факторами [10]. Він також використовує порівняльний аналіз для вивчення досвіду інших країн у процесі інтеграції.

Роботи Яковенко Н.Л. та Романько І.І. несуть свою цінність та створюють основу для розуміння складності міжнародних організацій та процесів інтеграції. Підкреслюючи важливість міждисциплінарного та порівняльного підходу, ці вчені надають цінну інформацію як для науковців, так і для політиків.

Також для аналізу методологічних засад були використані джерела зарубіжних науковців: [56], [57], [58], [59], [60], [68].

Для фундаментального дослідження та розуміння розвитку ЄС та євроінтеграції а також для всебічного аналізу безпекових структур Євроатлантичного регіону були використані наступні джерела

Одним з таких джерел є книга «Європейська та євроатлантична інтеграція» [5], в якому подано історія європейської інтеграції, інституції та політика ЄС, роль НАТО в європейській безпеці та інтеграційні зусилля України. Книга є цінним ресурсом для студентів та дослідників, які цікавляться темою європейської інтеграції та прагненням України до вступу в ЄС і НАТО. Іншим джерелом є підручник «Європейський Союз» [8], за редакцією А.О. Бояра, Н.П. Карпчук, Н.І. Романюк, С.В. Федонюка, який пропонує комплексне уявлення про Європейський Союз та його функціонування.

Крім того, «Європейська та євроатлантична інтеграція України: історія, сучасний стан, перспективи» [10], І.І. Романько містить глибокий аналіз процес інтеграції України. Книга «Розширення Європейського Союзу: Теорія і практика інтеграційного процесу» В.В. Копійки [13], досліджує теоретичні та практичні аспекти розширення ЄС.

Крім того, «Міжнародні організації у сфері безпеки: НАТО та ОБСЄ» Н.Л. Яковенко (2020) пропонують розуміння ролі міжнародних організацій у формуванні інтеграційного процесу України, а такі видання, як «Policy-Making in the European Union» за редакцією Н. Wallace, М. А. Pollack, А. R. Young [63], та «The European Union: How does it work?» за редакцією D. Kenealy, J. Peterson, R. Corbett [65], містять детальний аналіз інституційних та політичних рамок, що лежать в основі ЄС та його процесів прийняття рішень.

Ці джерела пропонують різноманітний та міждисциплінарний погляд на процес європейської та євроатлантичної інтеграції України, що робить їх цінним ресурсом для отримання всебічного розуміння цієї складної теми.

Значна частина дослідження були приділена інтеграційним зусиллям України. Так були використані безліч праць та джерел. Серед них можна виділити дослідження науковців з ЧНУ, таких як: В. Бурдяк, І. Мороз [2], Ю. Макар [15], [16], В. Макар, Н. Ротар [15], Л. Мельничук [18], М. Павлюк [24],

[25], [26], С. Федуняк [37], [38], [39], [40], [41], [42], О. Добжанська [43], І. Осадца [23], В. Моцок [21]. А також значну кількість других робіт, які вплинули на кінцевий результат даної роботи.

І звичайно ця магістерська була б не повною якби не зусилля українського центру досліджень Разумкова. Його роботи зробили значний внесок у розуміння внутрішніх і зовнішньополітичних викликів, що стоять перед Україною. Центр Разумкова відіграє важливу роль у просуванні науково обґрунтованої політики та підвищенні якості публічного дискурсу в Україні проводячи опитування різних видів [44], [45], [46], [47].

Висновки до першого розділу

Отже, у цьому розділі ми провели всебічний огляд теоретико-методологічних засад української інтеграції та інтеграції в цілому.

Розділ включав в себе аналіз ключових понять, які лежать в основі європейської та євроатлантичної інтеграції України. Визначивши ці терміни, ми можемо більш ефективно аналізувати прогрес та виклики, які стоять перед країною у цій сфері. Виявлено, що серед наукового дискурсу досі немає загально визнаного визначення поняття «інтеграція», що в свою чергу спричинило неточність трактування термінів в дослідженні інтеграційних процесів. Розглянувши основні поняття, цілі та функції інтеграції, ми отримали більш глибоке розуміння складної природи цього процесу, так основними цілями інтеграції є сприяння демократії, правам людини, економічному зростанню, культурному розмаїттю та колективній обороні. Ці цілі досягаються шляхом створення спільної політики, інституцій та правил, які сприяють взаємодопомозі між державами-членами. Функції європейської та євроатлантичної інтеграції тісно пов'язані між собою і включають економічну та військову співпрацю, розвиток системи колективної безпеки та створення спільних структур.

Також було визначено те, що в дослідженні інтеграції ми маємо можливість використовувати різні підходи та методи. Стало зрозуміло, що для повного охоплення всієї складності цієї теми необхідний міждисциплінарний і мультиметодологічний підхід, який буде слугувати підґрунтям в подальшому дослідженні даної проблематики.

Крім того, аналіз джерел дозволив нам визначити ключові напрямки майбутніх досліджень та пролити світло на сучасний стан знань у цій сфері.

Загалом, це все створює міцний фундамент для дипломної роботи та для подальших досліджень, визначаючи концепції, методи та джерела, на яких ґрунтуватиметься наш аналіз інтеграційних перспектив України.

РОЗДІЛ 2

ЕВОЛЮЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ПОНЯТТЯ, ПРИНЦИПИ ТА ПРОГРЕС

Підрозділ 2.1. Європейська інтеграція: Історична еволюція, інституційні принципи та сучасний стан

Починаючи з часів здобуття незалежності і по теперішній час Україна має наміри та поступово рухається до своєї цілі, а саме членство в Європейському Союзі. Для того щоб окреслити перспективи української євроінтеграції, перш за все нам необхідно охарактеризувати та проаналізувати самі організації та їхню роль на міжнародній арені.

Європейська інтеграція - це процес політичної та економічної співпраці між європейськими державами з метою сприяння миру, стабільності та процвітання на континенті. Євроінтеграція розпочалася по закінченні Другої світової війни, як тільки європейські лідери прагнули відбудувати континент і запобігти майбутнім конфліктам.

Одним з перших кроків європейської інтеграції стало створення Європейського об'єднання вугілля і сталі в 1951 році, яке об'єднало Францію, Західну Німеччину, Італію, Бельгію, Нідерланди та Люксембург з метою створення спільного ринку вугілля і сталі. За цим прослідувало підписання Римського договору в 1957 році, який заснував Європейське економічне співтовариство (ЄЕС) і створив митний союз між його країнами-членами.

З роками ЄЕС розширилося, включивши в себе все більше країн, і трансформувалося в Європейський Союз, який зараз складається з 27 держав-членів.

Однією з ключових цілей європейської інтеграції було створення єдиного ринку товарів, послуг, капіталу та робочої сили з метою сприяння економічному зростанню та підвищенню рівня життя. На додаток до економічних переваг, європейська інтеграція також прагнула сприяти

політичному співробітництву та соціальній гармонії між країнами-членами [65].

Однак перебіг європейської інтеграції не обійшовся без викликів. Відбувалися дебати і суперечки навколо таких питань, як національний суверенітет, імміграція та розподіл ресурсів між членами. Тим не менш, ЄС залишається ключовим гравцем на світовій арені, а його країни-члени продовжують працювати в напрямку більшої інтеграції та співпраці.

Цілком природньо для такої великої структури те, що останніми роками ЄС зіткнувся з низкою викликів, серед яких світова фінансова криза, криза біженців та міграції, а також Brexit. Ці виклики підкреслили необхідність для ЄС адаптуватися і розвиватися, щоб відповідати мінливим потребам і пріоритетам своїх громадян.

А оскільки Україна прагне поглибити свою інтеграцію з ЄС, важливо було розуміти історичний контекст та еволюцію ЄС і його політики. Це може допомогти сформуванню власний підхід України до європейської інтеграції та визначити сфери зближення і розбіжностей, та можливі перспективи між Україною та Європейським Союзом.

Далі ми розглянемо ключові інституції, політики та принципи ЄС, а також, в наступному розділі, виклики та можливості, з якими стикається Україна у своїх зусиллях щодо інтеграції з ЄС. Це надасть повне розуміння перспектив європейської інтеграції України.

Європейський Союз є унікальною наднаціональною організацією, яка досягла безпрецедентного рівня інтеграції між членами. Безсумнівно, інституційні структури Європейського Союзу відіграють вирішальну роль у сприянні європейській інтеграції. ЄС є складним утворенням, що складається з різних інституцій, кожна з яких має свої функції та обов'язки. А розуміння ролі кожної інституції має вирішальне значення для розуміння процесу прийняття рішень в ЄС, та європейської інтеграції в цілому

Європейська Комісія, як виконавчий орган ЄС, відіграє ключову роль у процесі інтеграції, розробляючи законодавство та впроваджуючи політику, що

служить досягненню цілей ЄС. Її члени, призначені державами-членами, відповідають за забезпечення послідовного застосування права ЄС на всій території союзу.

Європейська Рада, яка складається з лідерів країн-членів ЄС, відіграє вирішальну роль у наданні стратегічних порад та пропозицій інституціям ЄС. Вона формує політичну програму ЄС і активно взаємодіє з Європейським Парламентом та Радою Європейського Союзу для ухвалення законів та синхронізації політики ЄС.

Рада Європейського Союзу, як головний орган ЄС, що приймає рішення, тісно співпрацює з Європейським Парламентом для ухвалення законодавства та координації політики ЄС. Його члени відповідають за відповідну сферу політики, відповідно Рада ЄС відіграє критичну роль у просуванні цілей і цінностей ЄС.

Європейський Парламент, як безпосередньо обраний законодавчий орган ЄС, розділяє законодавчу владу з Радою ЄС та Європейською Комісією. Його основні функції включають ухвалення законів ЄС, ретельний контроль за роботою Комісії та Ради, а також затвердження бюджету ЄС. Парламент відіграє також важливу роль у просуванні демократичних цінностей і принципів ЄС.

Основним обов'язком Суду Євросоюзу є гармонізація інтерпретації та виконання правових норм ЄС у всіх країнах-учасниках. Цей суд складається з двох основних органів - Суду ЄС та Суду загальної юрисдикції, до складу яких входять судді з усіх держав-членів і які несуть відповідальність за дотримання верховенства права ЄС.

На додаток до інституцій ЄС, згаданих вище, є ще кілька органів, які відіграють важливу роль в інтеграційному процесі. Європейський центральний банк (ЄЦБ) відповідає за забезпечення цінової стабільності та управління євро в євроні. Тим часом Європейська служба зовнішніх справ (ЄСЗС) займається зовнішньою політикою і дипломатією ЄС, надаючи підтримку Верховному представнику ЄС із закордонних справ і політики безпеки. Європейський

економічний і соціальний комітет (ЄЕСК) представляє групи громадянського суспільства, надаючи консультації з соціальних та економічних питань. Комітет регіонів (КР) представляє регіональні та місцеві органи влади і сприяє регіональному та місцевому співробітництву. Нарешті, Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) забезпечує фінансування проектів, які сприяють досягненню цілей ЄС, таких як розвиток інфраструктури та екологічна стійкість [63]. Разом ці інституції працюють над просуванням економічної, політичної та соціальної інтеграції в рамках ЄС і сприяють загальному успіху інтеграційного процесу.

Загалом, інституції ЄС відіграють вирішальну роль у просуванні європейської інтеграції, сприянні взаємодій між країнами-членами та підтримці цінностей і принципів ЄС. Організаційна структура ЄС несе на собі важливе значення для забезпечення того, щоб ЄС залишався ефективною та згуртованою організацією, здатною вирішувати виклики, що стоять перед Європою сьогодні та в майбутньому.

Обговоривши інституційні структури Європейського Союзу, важливо заглибитися в економічні та політичні аспекти європейської інтеграції. Ці аспекти мають вирішальне значення для розуміння динаміки процесу інтеграції України.

Інтеграція економік є життєво важливим компонентом інтеграційного процесу Європейського Союзу. Створення єдиного ринку є одним з найбільш фундаментальних принципів ЄС. За наявності єдиного ринку товари, послуги, капітал і люди можуть вільно пересуватися в межах ЄС, не обтяжені перешкодами у вигляді торговельних бар'єрів або тарифів. Основна мета єдиного ринку полягає у встановленні однакових умов для всіх підприємств в ЄС та стимулюванні здорової конкуренції, що в кінцевому підсумку призведе до більшого споживчого вибору та нижчих цін [63]. Реалізація єдиного ринку вимагала значного перегляду регуляторних та інституційних рамок країн-учасниць ЄС, гармонізації їхніх національних законів і правил, щоб гарантувати безперешкодний рух товарів, послуг, капіталів і людей.

Паралельно були створені наднаціональні інституції для нагляду за дотриманням спільних правил ЄС та арбітражу спорів між країнами-членами.

Крім того, ЄС розробив спільну валюту - євро, яку використовують 19 країн-членів. Євро було запроваджено у 1999 році з метою сприяння економічній стабільності та посилення економічної інтеграції ЄС. Запровадження євро вимагало значного ступеня економічної конвергенції між країнами-членами. Це зближення передбачало дотримання певних критеріїв, пов'язаних з інфляцією, державним дефіцитом та рівнем боргу [64]. В кінці кінців запровадження євро полегшило торгівлю та інвестиції між країнами-членами, усунуло коливання валютних курсів і сприяло цінній стабільності.

Політична інтеграція є ще одним ключовим аспектом інтеграційного процесу ЄС. Вона спрямована на зближення держав ЄС та просування спільного бачення мирної, процвітаючої та демократичної Європи. Ідея політичної інтеграції охоплює створення єдиної зовнішньої та безпекової політики, сприяння взаємодії у галузі правосуддя та прав людини, а також розробку спільної стратегії у сфері притулку та міграції.

Спільна зовнішня та безпекова політика ЄС покликана забезпечити мир і стабільність в Європі та за її межами. Ця політика передбачає дипломатичні зусилля для врегулювання конфліктів, а також військові місії для запобігання або припинення конфліктів [63].

У галузі юстиції ЄС створив різні інституції та механізми для сприяння кооперації у боротьбі зі злочинністю та тероризмом. До таких інституцій належать Європол, Євроюст та Європейський ордер на арешт, який дозволяє здійснювати екстрадицію підозрюваних в рамках Європейського Союзу. ЄС також запровадив заходи для захисту прав жертв злочинів і зміцнення транскордонного співробітництва у протидії з тероризмом.

ЄС має тверду прихильність до просування прав людини, як в межах своїх кордонів, так і в усьому світі. Хартія основних прав Європейського Союзу встановлює права і свободи громадян ЄС, включаючи право на життя, право на свободу і безпеку. ЄС також надає допомогу на розвиток для підтримки

правозахисних ініціатив у країнах, що розвиваються, та веде діалоги з прав людини з третіми країнами.

Єдина політика Європейського Союзу у сфері притулку та міграції спрямована на забезпечення ефективного управління міграційними процесами та забезпечення справедливого відношення до осіб, які шукають притулку. Ця політика включає заходи з протидії нелегальній міграції та торгівлі людьми, а також зусилля, спрямовані на полегшення інтеграції мігрантів у європейські спільноти. ЄС також розробив стратегії, спрямовані на допомогу в розселенні біженців та усунення основних причин міграції, таких як бідність і конфлікти.

Окрім економічної та політичної інтеграції, євроінтеграція також включає соціальну та культурну інтеграцію. Соціальна інтеграція передбачає створення спільного громадянства ЄС, яке надає громадянам держав ЄС право безборонно переміщуватися і проживати в межах Європейського Союзу, а також доступ до низки соціальних і соціальних пільг. Культурна інтеграція передбачає просування європейської культури та захист культурного розмаїття в межах ЄС.

Крім того, європейська інтеграція передбачає також екологічну інтеграцію, яка зосереджена на просуванні сталого розвитку та захисті навколишнього середовища. Це підтримується низкою політик та інституцій ЄС, таких як Європейське агентство з навколишнього середовища та Європейський кліматичний фонд.

Після обговорення інституційних структур і різних форм інтеграції в рамках Європейського Союзу важливо переключити увагу на євроатлантичну інтеграцію, зокрема з НАТО. Хоча ЄС і НАТО мають окремі структури і цілі, вони взаємопов'язані у просуванні стабільності, безпеки і демократії в Європі та Атлантиці. В цьому контексті членство України в НАТО є вирішальним кроком на шляху до реалізації її євроатлантичних прагнень та забезпечення територіальної цілісності.

Підрозділ 2.2. Від холодної війни до сьогодні: Еволюція НАТО та євроатлантичної інтеграції

Євроатлантична інтеграція - це процес співпраці та інтеграції між Північною Америкою та Європою, насамперед у сферах безпеки та взаємооборони. Концепція євроатлантичної інтеграції виникла після Другої світової війни, коли західні держави прагнули відбудувати і убезпечити континент від загрози радянської агресії. Наріжним каменем цієї інтеграції стала Організація Північноатлантичного договору (НАТО), яка була заснована в 1949 році як військовий союз між Північною Америкою і Європою [10].

Витоки НАТО можна простежити відразу по закінченню Другої світової війни, коли США і західноєвропейські союзники були дедалі більше занепокоєні експансіоністськими амбіціями Радянського Союзу в Європі. Радянський Союз вже встановив комуністичні уряди в низці східноєвропейських країн, і існували побоювання, що Москва має намір поширити свій вплив ще далі на захід.

Так згідно з луцькими дослідниками: «у стратегічному вимірі договір мав дві мети: відвернути загрозу відродження військової могутності Німеччини і протистояти загрозі військового конфлікту з Радянським союзом. Він передбачав автоматичне надання допомоги у випадку агресії проти будь-якої з країн-учасниць договору, а також проведення консультацій у випадку загрози з боку Німеччини або агресії на іншому континенті» [5].

У відповідь на цю загрозу Сполучені Штати та 11 інших західноєвропейських країн уклали Північноатлантичний договір у 1949 році. Договір створив систему колективної оборони, згідно з якою напад на одного з учасників вважався б нападом на всіх і отримав би скоординовану військову відповідь. Ця система колективної оборони розглядалася як потужний стримуючий фактор проти радянської агресії, оскільки вона давала зрозуміти, що будь-який напад на члена НАТО буде зустрінутий об'єднаною і сильною відповіддю.

У перші роки основна увага НАТО була зосереджена на обороні і стримуванні від радянської агресії. Альянс створив систему інтегрованих збройних сил, в якій Сполучені Штати надавали більшу частину військової потужності, а Європа - людські ресурси та матеріально-технічну підтримку. Альянс також створив низку військових баз і об'єктів по всій Західній Європі, включаючи аеродроми, військово-морські бази і ракетні майданчики, щоб забезпечити видиму присутність і стримування від нападу Радянського Союзу.

В роки холодної війни НАТО відіграла вирішальну роль у підтримці стабільності в Європі, а її стратегія стримування допомогла запобігти прямій військовій конфронтації між Сполученими Штатами і Радянським Союзом. Альянс також забезпечив основу для військового співробітництва та спільних навчань, що сприяло підвищенню оперативної сумісності та боєготовності країн-членів.

Після краху Радянського Союзу в 1991 році місія і фокус НАТО змінилися. Альянс почав зосереджуватися на врегулюванні криз, запобіганні конфліктам і миротворчих операціях, з особливим акцентом на Балканах. НАТО відіграла ключову роль у конфліктах в Боснії і Косово, надаючи військову підтримку і тренуючи місцеві сили, допомагаючи стабілізувати регіон.

З часів свого заснування НАТО перетворилася з суто військового альянсу на політичну і безпекову організацію, ціллю якої є забезпечення стабільності і безпеці в євроатлантичному регіоні.

«Відтак кожна країна НАТО представлена у політичній штаб-квартирі в Брюсселі постійною делегацією, очолюваною послом, який представляє свій уряд у процесі проведення консультацій та ухвалення рішень в Альянсі. Найвищий політичний орган, що ухвалює рішення в НАТО, – це Північноатлантична Рада, на засіданнях якої на різних рівнях під головуванням Генерального секретаря НАТО розглядаються ключові питання. Усі рішення в рамках кожного з комітетів НАТО досягаються шляхом консенсусу. Таким чином, вислів «рішення НАТО» є синонімом спільної волі усіх його країн-членів» [5].

З 1990-х років НАТО продовжує розвиватися і адаптуватися до нових викликів безпеці. Альянс розширився за рахунок нових членів: 12 країн приєдналися до нього по закінченню холодної війни, довівши загальну кількість членів до 31. НАТО також розвинула нові партнерські відносини з державами, що не є членами Альянсу, в тому числі з Україною, і розширила свою роль в таких сферах, як протидія тероризму, кіберзахист і протиракетна оборона.

Як визначають науковці: «основними напрямками трансформації було визначено скорочення чисельності об'єднаних збройних сил при одночасному підвищенні рівня їх мобільності та здатності оперативно діяти у надзвичайних ситуаціях, розвиток і поглиблення відносин з новими демократичними державами Східної Європи, а також з такими міжурядовими Європейськими інститутами, як: ОБСЄ, ЄЕС, ЗЄС» [5].

На додачу до вище сказаного, окрім НАТО, існують й інші інституційні структури, які відіграють певну роль в євроатлантичній інтеграції. Прикладом політичної інтеграції є Спільна зовнішня та безпекова політика (СЗБП) Європейського Союзу, яка спрямована на формування єдиного підходу до зовнішньої та безпекової політики серед країн-членів. СЗБП включає в себе Спільну політику безпеки і оборони (СПБО), яка дозволяє ЄС проводити цивільні та військові операції для врегулювання кризових ситуацій. Крім того, ЄС має власний військовий персонал і різні військові місії та операції.

Ще однією організацією, яка бере на себе роль в євроатлантичній інтеграції, є Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ). ОБСЄ є організацією регіональної безпеки, яка підтримує демократію, дотримання прав людини та принцип верховенства права. Вона складається з країн Північної Америки, Європи та Азії і виступає платформою для діалогу та співпраці з різних питань, зокрема, запобігання конфліктам, контролю над озброєннями та боротьби з торгівлею людьми.

Загалом, ці інституційні структури забезпечують основу для співпраці та взаємодії між Північною Америкою та Європою в таких сферах, як безпека і оборона, міжнародна політика та права людини.

Останніми роками спостерігається посилення співпраці між НАТО і Європейським союзом у сфері безпеки і оборони. Обидві організації мають багато спільних членів, а сфери їхньої діяльності часто перетинаються. Тому виникло прагнення посилити співпрацю між цими двома організаціями задля кращої координації зусиль і ресурсів.

Однією зі сфер особливої уваги стала сфера оборонних видатків. І НАТО, і ЄС наголошують на необхідності для країн-членів збільшувати свої оборонні бюджети і інвестувати в модернізацію своїх військово-оборонних сил і засобів, особливо це актуально після 24 лютого 2022 року. ЄС також вжив заходів для розвитку власного оборонного потенціалу, в тому числі створив Європейський оборонний фонд для підтримки досліджень і розвитку оборонних технологій.

Крім того, організації працюють над посиленням співпраці в таких сферах, як врегулювання криз і кіберзахист. Обидві організації започаткували низку спільних ініціатив, таких як «Зобов'язання НАТО і ЄС щодо кіберзахисту», які спрямовані на поліпшення координації і обміну інформацією між двома організаціями в сфері кіберзахисту [53].

Проте на шляху до більш глибокої співпраці між НАТО і ЄС існують і виклики. Однією з них є дублювання зусиль і ресурсів, оскільки обидві організації мають власні структури і процеси прийняття рішень. Крім того, існують побоювання щодо потенційного конфлікту інтересів, особливо в таких сферах, як оборонні закупівлі і промислова політика. А також головний виклик останнього року у вигляді агресії зі сторони Російської Федерації.

Незважаючи на ці виклики, все більш зростає визнання необхідності тіснішої кооперації між організаціями у сфері безпеки та оборони. Це знайшло своє відображення в «Спільній декларації», підписаній двома організаціями в 2016 році, яка спрямована на посилення співпраці в таких сферах, як гібридні загрози, морська безпека і боротьба проти тероризму [54].

На додаток до співпраці у сфері безпеки, євроатлантична інтеграція також передбачає політичну співпрацю та діалог між Північною Америкою та Європою. Це включає регулярні зустрічі між лідерами обох регіонів, а також співпрацю в межах торгівлі, енергетики та зміни клімату.

Одним з яскравих прикладів політичної атлантичної інтеграції є «Трансатлантичне торговельне та інвестиційне партнерство» (ТТП), запропонована угода про вільну торгівлю між ЄС та США [66]. Угода мала на меті знизити тарифи та інші бар'єри в торгівлі, а також збільшити інвестиції між двома регіонами. Однак переговори зайшли в глухий кут, і угода так і не була укладена.

Іншою сферою політичної співпраці є енергетична безпека. ЄС і США прагнуть диверсифікувати свої поставки енергоносіїв і зменшити залежність від імпорту з Росії. Це включає посилення співпраці в енергетичних проектах, таких як термінали і трубопроводи для скрапленого природного газу (СПГ).

Зміна клімату є ще однією сферою спільного занепокоєння між Північною Америкою і Європою. ЄС є лідером у боротьбі зі зміною клімату, прийнявши Паризьку угоду і поставивши амбітні цілі щодо скорочення викидів парникових газів [67]. Сполучені Штати за адміністрації Байдена відновили взаємодію з міжнародним співтовариством щодо зміни клімату і продемонстрували готовність співпрацювати з європейськими партнерами у вирішенні цієї глобальної проблеми.

Загалом, атлантична інтеграція є критично важливим компонентом глобальної безпеки і стабільності з часів Другої світової війни. Незважаючи на те, що проблеми залишаються, особливо у сфері оборонних витрат і координації, подальша співпраця та інтеграція між Північною Америкою і Європою буде мати важливе значення для вирішення глобальних проблем і сприяння миру і процвітанню.

Інтеграційні процеси тривають вже кілька десятиліть, і організації працюють над розширенням свого членства та впливу. Одним з ключових аспектів цього процесу є політика розширення, яку проводять обидві

організації. У той час як ЄС зосередився на розширенні свого членства за рахунок країн Центральної та Східної Європи, НАТО розширила свою сферу впливу, включивши до неї колишні радянські республіки та інші країни на Балканах. У наступному підрозділі ми детальніше розглянемо політику розширення ЄС і НАТО, проаналізуємо її цілі та вплив на регіон.

Підрозділ 2.3. Розширення Європейського Союзу і НАТО: Виклики та можливості

Політика розширення ЄС і НАТО є ключовим аспектом ширшого процесу європейської та євроатлантичної інтеграції. Ця політика стосується процесу, за допомогою якого організації розширюють своє членство за рахунок нових держав-членів. Цей процес триває з моменту заснування обох організацій, і за ці роки до них було прийнято багато країн.

Політика розширення ЄС розпочалася в 1950-х роках з приєднанням шести країн-засновниць: Бельгії, Німеччини, Франції, Італії, Люксембургу та Нідерландів. З того часу ЄС розширився до 27 країн-членів, останнім з яких стала Хорватія, що приєдналася до нього у 2013 році. Процес розширення ЄС передбачає відповідність країн-кандидатів певним політичним, економічним та інституційним критеріям, відомим як Копенгагенські критерії. Ці критерії включають стабільні інституції, функціонуючу ринкову економіку та здатність приймати і впроваджувати закони і правила ЄС. Процес вступу до Європейського Союзу, як зазначено в договорах ЄС, складається з п'яти окремих етапів: консультативний етап, який передуює подачі заявки, період оцінки, який відбувається після подачі заявки, але до початку переговорів, етап переговорів, який відбувається між початком і закінченням переговорів про вступ, етап ратифікації, який слідує за підписанням угоди про вступ, і, нарешті, етап імплементації, на якому угода перетворюється на реальні дії.

З іншого боку, розширення НАТО розпочалося в 1990-х роках під час нового етапу міжнародних відносин, яких розпочався в наслідок завершення

Холодної Війни та краху Радянського Союзу. З того часу альянс розширився до 31 членів, останнім з яких стала Фінляндія у 2023 році, в зв'язку з посиленою агресивністю Росії в регіоні. Як зазначається: «основним механізмом розширення НАТО є «План дій щодо партнерства», в ньому описуються дії які повинні бути виконані на шляху до організації. План дій щодо членства в НАТО, який є фактичним проявом політики відкритих дверей, складається з п'яти розділів, а саме:

Політичні та економічні питання

Оборона / Військові питання

1. Фінансові питання
2. Питання безпеки
3. Правові питання» [5].

В своїй книзі Кордон М. наголошує, що: «НАТО залишається відкритою для подальшого розширення і продовжуватиме політику зміцнення існуючих та налагодження нових партнерських відносин. НАТО оцінює кандидатуру кожної країни індивідуально, на основі досягнень у виконанні ПДЧ Країни можуть потім отримати офіційне запрошення НАТО розпочати переговори про вступ до Альянсу. Після отримання запрошення основні етапи процесу такі:

- переговори про вступ з представниками НАТО;
- запрошені надсилають листи про наміри до НАТО, разом з графіками термінів завершення реформ, що здійснюються у межах процесу ПДЧ;
- країни НАТО підписують протоколи про вступ;
- країни НАТО ратифікують протоколи про вступ;
- генеральний секретар запрошує потенційних нових членів приєднатися до Північноатлантичного договору;
- запрошені приєднуються до Північноатлантичного договору відповідно до їхніх національних процедур;
- після передачі офіційних інструментів приєднання до Державного департаменту США, який є депозитарієм Договору, запрошені стають членами НАТО» [14].

Процес розширення НАТО завбачує, що держави-кандидати будуть демонструвати свою здатність внести свою частку в колективну взаємооборону альянсу та прихильність демократичним цінностям і верховенству права.

Згідно з колективним дослідженням: «організація наполягає на тому, щоб кандидати:

- вирішувати міжнародні суперечки мирним шляхом;
- демонструвати відданість принципам верховенства закону та прав людини;
- вирішувати мирним шляхом міжетнічні конфлікти та зовнішні територіальні суперечки, зокрема й претензії стосовно невоз'єднаних земель та спірні питання внутрішньої юрисдикції, відповідно до принципів ОБСЄ та з метою прагнення до встановлення добросусідських відносин;
- встановити належний демократичний та цивільний контроль над своїми збройними силами;
- утримуватися від загрози застосування сили чи, власне, її застосування будь-яким чином, що не відповідає цілям ООН;
- сприяти розвитку мирних та дружніх міжнародних відносин шляхом зміцнення своїх вільних інституцій та завдяки сприянню зміцненню стабільності й добробуту;
- надавати далі цілковиту підтримку та брати участь у роботі Ради євроатлантичного партнерства і в програмі «Партнерство заради миру» ;
- демонструвати відданість справі зміцнення стабільності та благополуччя через дотримання принципів економічної свободи, соціальної справедливості та відповідальності за охорону довкілля» [5].

Політика розширення організацій мала значний вплив на європейську та євроатлантичну інтеграцію. Вона допомогла зміцнити стабільність і захищеність в регіоні, а також сприяла демократії та економічному розвитку. Однак ця політика також була предметом суперечок і дебатів, особливо щодо прийняття певних країн. Наприклад, прийняття Туреччини до ЄС і НАТО було

спірним питанням через занепокоєння щодо ситуації з правами людини в цій державі.

Політика розширення ЄС і НАТО також зіткнулася з проблемами в останні роки через геополітичну напруженість і мінливий глобальний ландшафт. Російська анексія Криму в 2014 році і триваюча російська агресія на території України викликали занепокоєння щодо стабільності в регіоні, що призвело до закликів щодо посилення присутності НАТО в Східній Європі.

Рішення Великої Британії вийти з ЄС у 2016 році, відоме як Brexit, поставило під сумнів майбутнє розширення ЄС. Велика Британія робила значний внесок до бюджету ЄС і відіграла важливу роль у прийнятті рішень в ЄС, і її вихід залишив значну прогалину в організації. Це призвело до дебатів про майбутній напрямок розвитку ЄС та його здатність продовжувати розширюватися перед обличчям цих викликів.

Політика розширення також піддавалася критиці з боку деяких науковців і політиків. Одним з головних закидів є те, що розширення цих організацій призвело до розмивання їхніх основних цінностей і цілей, а також до послаблення процесів прийняття рішень. Критики стверджують, що прийняття країн, які не відповідають встановленим критеріям, може підірвати довіру та ефективність і навіть призвести до їхньої остаточної дезінтеграції.

Незважаючи на це, і ЄС, і НАТО залишаються відданими процесу розширення. ЄС продовжує переговори з країнами-кандидатами, такими як Сербія, Чорногорія, Албанія, Україна, Північна Македонія і Боснія і Герцеговина а також веде діалог з потенційними кандидатами, такими як Грузія та Косово. НАТО також висловила зацікавленість у подальшому розширенні, і такі країни, як Грузія і Україна, розглядаються як потенційні кандидати.

Проте, вступ нових членів є складним і тривалим процесом, який часто вимагає значних політичних, економічних і соціальних змін у країнах-кандидатах. Наприклад, перед вступом країн Центральної та Східної Європи до ЄС у 2004 році ці країни повинні були пройти через глибокі політичні та економічні перетворення, включаючи створення демократичних інститутів,

перехід до ринкової економіки та імплементацію законів і правил ЄС. Аналогічно, вступ країн Балтії, Словенії та Хорватії до НАТО вимагав значних інвестицій у модернізацію їхнього військового потенціалу та адаптацію до стандартів Альянсу.

Незважаючи на це, ЄС і НАТО продовжують проводити політику розширення як засіб зміцнення своїх організацій і сприяння регіональній безпеці і стабільності. Наприклад, ЄС ухвалив спеціальну програму партнерства, відому як Європейська політика сусідства, для країн, які не відповідають критеріям членства, але бажають співпрацювати з ЄС у таких питаннях, як торгівля, енергетика і безпека. Зокрема, Східне партнерство (СхП) є специфічним східним виміром ЄПС, який було започатковано у 2009 році. Партнерство спрямоване на поглиблення політичних та економічних відносин між ЄС та шістьма "країнами-партнерами" зі Східної Європи та Південного Кавказу, а саме: Вірменією, Азербайджаном, Білоруссю, Грузією, Республікою Молдова та Україною. Східне партнерство відповідає багатьом глобальним політичним цілям, таким як Паризька угода про зміну клімату та Порядок денний сталого розвитку ООН до 2030 року, і сприяє досягненню загальної мети сприяння стабільності, процвітанню та стійкості серед сусідів ЄС, як зазначено в Глобальній стратегії зовнішньої та безпекової політики Європейського Союзу. За визначенням Європейської служби зовнішньої діяльності (ЄСЗС), Східне партнерство - це «спільна ініціатива Європейського Союзу, його держав-членів та шести східноєвропейських партнерів, покликана забезпечити форум для обговорення політичних, економічних та соціальних реформ». Ініціатива спрямована на підтримку цих країн у їхніх зусиллях щодо зміцнення демократії, прав людини та верховенства права, а також на допомогу їм у тіснішій інтеграції з ЄС [52].

Східне партнерство знаменувало собою низку ініціатив, включаючи домовленості на рахунок зон вільної торгівлі, візового режиму, надання фінансової та технічної допомоги для проведення економічних і політичних реформ. Партнерство також сприяло політичному діалогу між ЄС та його

східними сусідами, що призвело до тіснішої співпраці з таких питань, як енергетична безпека, захист навколишнього середовища, боротьба з організованою злочинністю та корупцією. І тут важливо не зупинятися а розвиватися далі, як вважає Федуняк С. «Для досягнення більшої гнучкості і адаптивності до загроз і викликів Євросоюз повинен розвивати інституційні спроможності взаємодії і не лише з провідними партнерами на кшталт США чи Китаю, але й своїми менш потужними сусідами, які найближчим часом не плануються до вступу. Потрібно підтримувати субрегіональні проєкти, що формально не є частиною ЄС, але стратегічно впливатимуть на нього. Східне партнерство дає можливість принаймні розпочати концептуальне обговорення такої можливості.» [42], ми погоджуємось з цим твердженням такими проєктами є ОДЕР-ГУАМ і Балтійсько-Чорноморське об'єднання та ряд других. Все це сприятиме посиленню союзу і зменшенню проблем та загроз.

Аналогічно, НАТО створила програму «Партнерство заради миру» [27], (ПЗМ) - це програма, розроблена НАТО для підтримки практичної двосторонньої співпраці між окремими євроатлантичними країнами-партнерами. ПЗМ було започатковано в 1994 році з метою надання учасникам можливості розвивати індивідуальні відносини з НАТО, обираючи власні пріоритети співпраці, а також рівень і темпи прогресу.

Мета ПЗМ - допомогти країнам-партнерам здійснити необхідні військові та військово-політичні реформи, щоб відповідати західним стандартам і стати надійними кандидатами на членство в НАТО, мета також визначається в посиленні стабільності, зменшення загроз миру і розбудову міцних відносин у сфері безпеки між НАТО і країнами, що не є членами Альянсу, в євроатлантичному регіоні.

Заходи, що пропонуються в рамках програми ПЗМ, стосуються практично усіх сфер діяльності НАТО. З квітня 2011 року всі заходи і навчання в рамках ПЗМ в принципі відкриті для всіх партнерів НАТО, чи то з євроатлантичного регіону, Середземноморського діалогу, Стамбульської ініціативи співпраці, чи глобальних партнерів.

Висновки до другого розділу

Другий розділ цієї роботи містить всебічний огляд еволюції європейської та євроатлантичної інтеграції, включаючи її ключові концепції, принципи та прогрес протягом тривалого часу. Ця частина роботи покликана надати необхідний контекст і можливі перспективи через призму огляду організацій. Розділ розпочався з викладу історичних передумов європейської інтеграції, висвітлення основних подій та факторів, що призвели до створення ЄС та його попередника, Європейського економічного співтовариства.

Так у розділі розглядаються основні принципи і цінності, які лежать в основі європейської інтеграції, такі як демократія, права людини і верховенство права. Аналіз показав, що ці принципи посідають центральне місце в інституційній структурі ЄС та процесах прийняття рішень, і вони поступово поширюються на нові сфери політики та майбутніх держав-членів. А європейська інтеграція це довготривалий та багатоаспектний процес.

Не менш важливим є те, що у розділі подано огляд історичного розвитку НАТО, окреслено ключові події та фактори, що призвели до створення Альянсу, серед них захист та протидія Радянському Союзу є ключовим моментом. У розділі також висвітлено основні принципи і цілі НАТО, такі як колективна оборона і безпека, та проаналізовано основні етапи його еволюції, включаючи закінчення холодної війни, розширення Альянсу і розробку нових стратегічних концепцій.

Насамкінець, у цьому розділі подано опис еволюції європейської та євроатлантичної інтеграції, включаючи її історичне підґрунтя, ключові принципи та основні етапи розвитку. Вивчення прогресу та викликів інтеграції в часі допомогло глибше зрозуміти сучасний стан європейської та євроатлантичної інтеграції, що слугуватиме основою для наступного розділу цієї роботи.

РОЗДІЛ 3

ПРОГРЕС УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРАКТИЧНІ КРОКИ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Підрозділ 3.1. Оцінка поточного стану та прогресу України на європейському інтеграційному шляху

З моменту здобуття незалежності в 1991 році Україна прагне до зближення з Європейським Союзом як частини своїх зовнішньополітичних цілей. Перебіг євроінтеграції України триває вже багато років, з різним ступенем успіху. У цьому блоці для того щоб окреслити в подальшому перспективи, ми розглянемо поточний стан європейської інтеграції України в умовах повномасштабної війни, яку розв'язала Росія, окресливши різні етапи в реаліях України як кандидата на вступ до ЄС.

Європейську інтеграцію України загалом можна виділити три основні етапи. Перший етап розпочався у 1991 році, коли Україна стала незалежною від Радянського Союзу. На цьому етапі Україна почала налагоджувати тісніші відносини з ЄС і розпочала процес подання заявки на членство. Однак прогрес був повільним, і Україна зіткнулася з численними економічними та політичними проблемами, які перешкоджали її інтеграційним зусиллям. З грудня 1991 року Україна встановила політичні та дипломатичні відносини з Брюсселем у складних умовах становлення нової держави та пострадянських геополітичних змін. Україна мала на меті повну інтеграцію з ЄС, розбудовуючи з часом законодавчу та правову базу для цього. Постанова Верховної Ради у липні 1993 року наголошувала на необхідності відновлення зв'язків з європейською цивілізацією та інтегруванні національної економіки України в єдиний європейський економічний простір., і в 1994 році Україна підписала «Угоду про партнерство і співробітництво» (УПС) з ЄС, що стало першим

конструктивним кроком [35], а також була розглянута як певний мораторій на будівництво відносин з РФ. УПС передбачає розвиток політичного, економічного та культурного співробітництва між Україною та ЄС. Одним з головних завдань УПС було зближення України з європейськими стандартами та нормами, що мала сприяти розвитку та модернізації національної економіки. У рамках угоди Україна зобов'язалася здійснювати реформи, спрямовані на забезпечення економічної стабільності, демократії, правової держави та захисту прав людини. «Угода про партнерство та співробітництво» створила основу для співпраці в різних сферах, таких як торгівля, інвестиції, енергетика та культура [35]. УПС передбачала зниження тарифів та перешкод в торгових відносинах між Україною та Євросоюзом, що мала сприяти розвитку торгівлі та інвестиційних відносин між сторонами. За роки існування УПС, торговельний обсяг між Україною та організацією значно збільшився, а взаємні інвестиції стали одними з найбільш важливих складових співпраці. Крім того, УПС також включає співпрацю в таких сферах, як наука та технології, енергетика, транспорт та інфраструктура. Це дозволяє Україні залучати інвестиції та технології з країн ЄС для розвитку внутрішнього ринку та економіки.

УПС дозволила Україні вступити до Балтійсько-Чорноморської співпраці (БЧС), яка є важливим елементом співробітництва між країнами регіону. Це дало можливість Україні підтримувати партнерські відносини з країнами Балтійського та Чорноморського регіонів, зміцнюючи своє положення в регіоні, що повинно було сприяти євроінтеграції України.

Проте, незважаючи на важливість УПС, угода не забезпечила Україні шляху до повноцінної інтеграції з Європейським Союзом. Зокрема, УПС не містить положень про набуття членства в Європейському Союзі. Однак УПС була значущим кроком до здобуття членства в ЄС. Після підписання УПС Україна почала втілювати реформи в необхідних сферах, в саме в правоохоронній, судовій системі, податковій політиці та інфраструктурі. Ці реформи сприяли зближенню України згідно до європейських стандартів та норм.

У червні 1998 року Указом Президента було затверджено «Стратегію інтеграції України до ЄС», яка визначила стратегічну мету входження до європейського політичного, інформаційного, економічного та правового простору [29].

Ця стратегія проклала шлях до участі України в Європейській політиці сусідства (ЄПС) та ініціативі Східного партнерства. ЄПС - це основа для взаємовідносин між ЄС та сусідніми державами, яка спрямована на підтримку економічних та політичних реформ і сприяння стабільності та процвітання в регіоні.

ЄПС була спрямована на зміцнення стосунків між Євросоюзом та його сусідами задля взаємної вигоди та спільних інтересів. Політика Євросоюзу щодо України була посилена Помаранчевою революцією 2004 року, яка призвела до обрання в Україні проєвропейських лідерів і ознаменувала собою значний переломний крок у відносинах з організацією. Як наслідок, ЄС закликав Україну активізувати свої зусилля з реалізації запропонованих реформ, розпочавши з 2005 року. Після проведення президентських виборів 2005 року Європейський Парламент прийняв постанову на підтримку чесних і демократичних виборів в Україні. Це відіграло вирішальну роль у зміні сприйняття України країнами-членами ЄС та громадськістю, проклавши шлях до подальшої співпраці.

Для зближення України з ЄС у 2005 році було прийнято новий «План дій Україна-ЄС», який визначив пріоритетні напрямки двостороннього співробітництва [28].

Після спільної оцінки План дій був продовжений до весни 2009 року, до нього було додано 23 додаткові пріоритети співпраці у сферах, що потребували реформування. Серед них - зміцнення демократичних інститутів, гарантування свободи слова та ЗМІ, регіональна безпека та роззброєння, а також розвиток торгових відносин. Найближчими цілями були приведення українського національного законодавства у відповідність із вимогами ЄС, полегшення

безвізового режиму, покращення інвестиційного клімату, а також реформування системи менеджменту державних видатків.

Східне партнерство, запроваджене 2009 року, є результатом спільних зусиль Євросоюзу та шести східноєвропейських країн-партнерів, включно з Україною, направлених на просування процесу політичної інтеграції та розширення економічних відносин між країнами.

Партнерство має чотири ключові пріоритети: зміцнення демократії, належного врядування та стабільності; сприяння економічній інтеграції та зближенню з політикою ЄС; підвищення енергетичної безпеки; сприяння міжлюдським контактам та обмінам.

Через Східне партнерство Україна отримала значну грошову та технічно-наукову допомогу від ЄС на підтримку своїх зусиль з реформування, зокрема в таких сферах, як урядування, верховенство права, енергетика та торгівля. Ця допомога мала вирішальне значення для України, особливо після революції Євромайдану в 2014 році і подальшого конфлікту з Росією.

Так дослідники визначали, що: «основними досягненнями України у межах Східного партнерства можна вважати: укладання Угоди про асоціацію; відкриття поглибленої та всеохопної зони вільної торгівлі, що сприяло збільшенню обсягів торгівлі між Україною та ЄС; безвізовий режим для громадян України (вони отримали право відвідувати Євросоюз із туристичною метою у безвізовому режимі строком до 90 днів упродовж кожних 180 днів); низка реформ, без яких не стало б можливим підписання Угоди про асоціацію та надання безвізового режиму (реформа державної служби, антикорупційний пакет реформ, програми підтримки децентралізації, малого та середнього бізнесу, покращення міжлюдських контактів). Завдяки розвитку співпраці України та Європейського Союзу в межах Східного партнерства посилилася поінформованість громадян України про ЄС і його діяльність» [8].

Другий етап євроінтеграції розпочався у 2014 році, коли була підписана Угода про асоціацію між Україною та Євросоюзом. Стосунки між Києвом та Брюсселем у цей період є складними, суперечливими та драматичними, що

зумовлено кількома впливовими факторами. По-перше, широкомасштабна збройна агресія Росії у 2014 році, що призвела до анексії Криму та окупації територій на сході України, неабияк змінила стан відносин у традиційному «трикутнику» Україна-ЄС-Росія та ситуацію в Європі загалом. Водночас політична система в Україні трансформувалася, а відданість країни Європі була зміцнена Революцією Гідності, незважаючи на існування впливових проросійських фракцій у політичній сфері. Крім того, на відносини між Україною та ЄС вплинули міграційна криза, вихід Великобританії з Європейського Союзу та ескалація тероризму в Європі, що призвело до ускладнення ситуації всередині ЄС.

Щодо змін у сфері взаємин між Києвом та Європейським Союзом у цей період, то слід відзначити кілька важливих подій, які мають критичне значення. Безвізовий режим для громадян України набув чинності 11 червня 2017 року після виконання Україною всіх критеріїв, передбачених Планом дій з візової лібералізації, який було завершено у грудні 2015 року. Також Україна підтвердила незворотність свого європейського курсу, ухваливши у червні 2017 року зміни до Закону "Про засади внутрішньої і зовнішньої політики", які закріпили курс в напрямку до НАТО. У травні 2018 року Київ офіційно зупинив діяльність України в рамках членства та співпраці зі статутними структурами органів Співдружності Незалежних Держав і відмовився від будь-яких інтеграційних процесів на теренах пострадянського регіону [31].

Одним із фундаментів відносин наразі є «Угода про асоціацію», яка слугує основою для проведення Україною реформ у різних галузях та є індикатором її прогресу на шляху до європейської інтеграції. Ця угода є найбільш всеосяжним і юридично зобов'язуючим двостороннім договором в історії відносин України [34], ця Угода прийшла на заміну УПС та іменувала собою плавний перехід від партнерства до поступової інтеграції.

Як зазначається: «Угода про асоціацію між Україною та ЄС - це комплексний документ, що складається з преамбули, семи розділів, додатків та трьох протоколів» [9]. Преамбула представляє мету та принципи Угоди, і хоча

вона не є обов'язковою до виконання, але встановлює рамки для всього документа.

Розділ I охоплює загальні принципи, якими керується Асоціація між Україною та ЄС, включаючи повагу до демократії, прав людини та верховенства права. У ньому також викладено принципи розширення відносин між ЄС та Україною, такі як належне врядування, боротьба з корупцією та транснаціональною злочинністю, а також сприяння сталому розвитку.

Розділ II присвячений політичному діалогу та співробітництву, включаючи внутрішні реформи, зовнішню та безпекову політику. Співпраці у цій сфері сприяють такі форуми, як Саміт Україна-ЄС та Рада асоціації. Окрема стаття присвячена Міжнародному кримінальному суду.

Розділ III стосується питань юстиції, свободи та безпеки, таких як права людини, захист персональних даних та співробітництво у протидії злочинності, тероризму та незаконному обігу наркотиків. ЄС та Україна домовилися зміцнювати співпрацю у сферах міграції, наданні притулку.

Розділ IV присвячений економіці та питанням, пов'язаним з торгівлею, а поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі (ПВЗВТ) покликана сприяти економічному зростанню та інтеграції між Україною та ЄС.

Розділ V містить 28 глав, присвячених економічному та галузевому співробітництву, включаючи енергетику, транспорт та сільське господарство.

Розділ VI надає можливості для України скористатися фінансовою допомогою ЄС, а Розділ VII окреслює інституційні рамки відносин між Україною та ЄС [9].

Угода також встановлює конкретні терміни для пристосування законодавства України до норм права ЄС, положення про моніторинг для оцінки виконання та процедуру владнання спірних питань.

Угода була одночасно ратифікована у вересні 2014 року Європейським парламентом і ВРУ, чинності вона набула 1 вересня 2017 року. На початку імплементації Угоди український уряд вжив низку заходів для налагодження взаємодії законодавчої та виконавчої гілок української влади з метою

ухвалення євроінтеграційних законів та інформування громадян про переваги європейської інтеграції. Це включало розробку Плану дій, процедур моніторингу, планів перекладу та комунікаційної стратегії.

Однак подальшим часом прогрес у виконанні Україною своїх зобов'язань в рамках Угоди був повільним, особливо у проблемних сферах. Згідно з останнім звітом українського уряду про виконання Угоди з 2015 по 2020 рік, загальний прогрес склав лише 54%. Хоча у 2015 році рівень виконання запланованих завдань становив 90%, з часом він поступово знизився до 65% у 2018 році, 48% у 2019 році та 34% у 2020 році [45]. Труднощі у виконанні завдань Угоди зумовлені багатьма факторами, які будуть розглянуті пізніше.

Немає сумніву, що Угода про асоціацію, підписана у 2014 році, стала важливою віхою в рамках відносин з Євросоюзом. Важливим було також, в рамках Угоди, розвиток поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВЗВТ). ПВЗВТ мала на меті усунення торговельних бар'єрів, гармонізацію правил і стандартів, а також збільшення торговельних потоків між двома сторонами.

Визначається те, що: «Поглиблена зона вільної торгівлі спрямована на усунення або зниження тарифних і нетарифних бар'єрів у двосторонній торгівлі, збільшення експорту, введення жорсткіших вимог щодо виробництва харчових продуктів, санітарних і фітосанітарних норм, технічних стандартів тощо» [8].

Впровадження ПВЗВТ розпочато було вже протягом 2016 року і тоді ж показала позитивні результати. Українські експортери отримали доступ до великого ринку ЄС з понад 500 мільйонами споживачів, а експортери з Євро зони - до українського ринку з понад 40 мільйонами споживачів. ПВЗВТ також допомогла Україні диверсифікувати свої експортні ринки та зменшити залежність від Росії.

На додаток до ПВЗВТ, Угода про асоціацію також передбачала безвізовий діалог. Цей діалог мав на меті сприяти лібералізації візового режиму. Як наслідок, у 2017 році громадяни України отримали право безвізових поїздок до

Шенгенської зони, яка включає більшість країн-членів ЄС. Це стало значним досягненням для України, оскільки наблизило країну до ЄС та полегшило міжлюдські контакти між українцями та європейцями.

Безвізовий діалог та запровадження вільного пересування між Україною та країнами Євросоюзу є важливими віхами у процесі євроінтеграції України. Це свідчить про ефективність державної політики України до європейської інтеграції, про зростання довіри з боку держав-членів ЄС та його інституцій до спроможності України ефективно управляти своїми кордонами, запобігати нелегальній міграції та боротися з організованою злочинністю. Досягнення безвізового режиму також демонструє відданість України європейським цінностям прав і свобод людини. Цей прогрес слугує заохоченням для подальших реформ та співпраці, особливо у сфері торгівлі та інвестицій, а також у зміцненні демократії, права та необхідного врядування.

Загалом, Угода про асоціацію, включно з поглибленою та всеохоплюючою зоною вільної торгівлі та безвізовим діалогом, стала важливим кроком на шляху до інтеграції України. Угода допомогла Україні модернізувати свою економіку, покращити бізнес-середовище та узгодити свої стандарти і правила з європейськими. Безвізовий режим також наблизив Україну до ЄС у сфері міжлюдських контактів і допоміг зміцнити зв'язки між українцями та європейцями.

На разі Україна знаходимося на третьому етапі своїх інтеграційних зусиль, в реаліях України як кандидата. У 2021 році Україна подала офіційну заявку на членство в ЄС, яка перебувала на розгляді Європейської комісії. А на саміті в Брюсселі 23 червня 2022 року Європейська Рада прийняла рішення про присвоєння Україні статусу кандидата на набуття членства в Європейському Союзі. Зумовлено це було тим, що Росія розпочала повномасштабну війну проти України.

Ескалація війни зі сторони Росії суттєво вплинуло на євроінтеграційні зусилля України. З одного боку безпрецедентна війна сповільнює інтеграційні процеси, а з іншого прискорила різні ініціативи, які є або можуть бути

важливими для інтеграції, це як реформи у сферах безпеки, оборони, енергетики та цифровізації, а також різні ініціативи та угоди із західними партнерами. Так Україна активізувала свої зусилля з реформування сектору безпеки та оборони за підтримки ЄС. Країна прийняла нові закони про національну безпеку, оборонні закупівлі та розвідку, які відповідають європейським стандартам. Україна також працює над покращенням своєї енергетичної безпеки, диверсифікуючи джерела енергії та зменшуючи залежність від російського газу. Крім того, Україна просуває цифровізацію як спосіб модернізації економіки та суспільства, а також посилення кібербезпеки.

Війна також прискорила різні ініціативи, важливі для інтеграції. Наприклад, Україна досягла прогресу у впровадженні реформ, спрямованих на покращення врядування, верховенства права та бізнес-середовища. Ці реформи були підтримані ЄС, який надав Україні економічну та технічну допомогу в різних сферах. Так до прикладу, через військову агресію РФ проти України Рада ЄС прийняла «Директиву про тимчасовий захист», яка дозволяє українським громадянам отримати тимчасовий прихисток та соціальний захист в усіх державах-членах ЄС щонайменше протягом одного року [3], а також різні ініціативи щодо пом'якшення правил торгівлі, що поглиблює взаємозалежність та подальшу інтеграцію.

Підрозділ 3.2. Аналіз прогресу на шляху євроатлантичної інтеграції України в умовах російської агресії

Тема євроатлантичної інтеграції, особливо в контексті відносин України з НАТО, є тривалою і складною проблемою. Для України бажання приєднатися до НАТО є логічним прагненням нації, яка нещодавно здобула незалежність. Країна розглядає членство в НАТО як гарантування своєї національної безпеки, захисту територіальної цілісності та незалежності. Як наслідок, взаємовідносини України з НАТО розвивалися починаючи з раннього етапу

після проголошення незалежності, а зусилля на шляху до євроатлантичної інтеграції можна розділити на кілька чітких етапів.

Перший етап відносин Україна-НАТО (1991-1996 рр.) характеризувався формуванням початкового діалогу між двома сторонами. Відносини України з НАТО беруть свій початок з моменту здобуття незалежності в 1991 році, коли вона приєдналася до Ради Північноатлантичного співробітництва. Зокрема, у 1994 році Україна приєдналася до програми "Партнерство заради миру" (ПЗМ) [27], що дозволило їй брати участь у спільних навчаннях з країнами-членами НАТО та іншими країнами-партнерами. Програма була спрямована на розбудову довіри, сприяння регіональній стабільності та посилення здатності країн-партнерів діяти спільно з силами НАТО. Програма ПЗМ допомогла Україні модернізувати свою армію, покращити взаємосумісність з силами НАТО та посилити обороноздатність.

Другий етап (1997-2009 рр.) характеризувався формуванням партнерства та подальшим поглибленням відносин між Україною та НАТО. Як зазначав Павлюк М., «Конституція України не містить жодних обмежень чи перепон з приводу європейського та євроатлантичного курсу. Жодна стаття Основного Закону не апелює до термінів «позаблоковість» чи «нейтралітет» [26], і відповідно цілком логічним та важливим етапів розвитку відносин стало підписання в 1997 р. Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору [43], що є актуальною засадою яка визначає позицію України в євроатлантичній інтеграції. Цілі Хартії, як визначають їх Бурдяк В. та Мороз І. полягають в: «розбудові національної армії, яка відповідатиме сучасним вимогам, буде здатна взаємодіяти зі збройними силами НАТО, в тому числі при проведенні миротворчих і гуманітарних операцій під егідою ООН чи ОБСЄ» [2].

У 1997 році також була створена Комісія Україна-НАТО (КУН) [4], яка стала форумом для регулярних консультацій та співробітництва з питань безпеки. При президентстві Кучми Л. формувались правові бази та стратегії які підтверджували прийнятий Україною євроатлантичний шлях, на думку

чернівецьких науковців, тоді була сформована проміжна формула двосторонніх відносин, яка передбачала реформування України згідно з критеріями членства в Північноатлантичному альянсі [15]. А в 2002 році був прийнятий План дій Україна-НАТО, який став дорожньою картою для розвитку політичного, економічного та оборонного співробітництва. Україна брала участь у спільних військових навчаннях та миротворчих операціях з НАТО та країнами-партнерами. У 2008 році Україна висловила зацікавленість у набутті членства в НАТО і отримала позитивну відповідь від керівництва Альянсу.

Таким чином другий етап можна охарактеризувати значним покращенням відносин Україна-НАТО та переходом на вищий якісний рівень євроатлантичної інтеграції.

Третій етап (2010-2013 рр.) ознаменувався політикою позаблоковості, ініційованою проросійським президентом Віктором Януковичем. Янукович призупинив прагнення України до членства в НАТО і взяв курс на зближення з Росією. Політика позаблоковості Януковича була сприйнята як відступ від євроатлантичних інтеграційних прагнень України. «Таким чином Росія отримала додаткові важелі впливу на Україну й намагалася завадити підписанню угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Унаслідок такої політики В.Янукович змушений був тікати з країни. Але своїми попередніми діями він сприяв тому, що Росія, прагнучи упокорення України, удалася до окупації Криму та розв'язала воєнні дії на сході. Отже будучи позаблоковою державою Україна втратила територіальну цілісність» [17]. І дійсно з самого початку політика позаблоковості була вигідна насамперед РФ, не маючи ніяких гарантій безпеки та захисту Україна стала просто територією, яка рано чи пізно мала відійти Росії. Тут ми можемо тільки погодитись з Павлюком М. який говорив «Щоб протистояти потенційним загрозам, Україні потрібні неабиякі захисні можливості: професійні та модернізовані збройні сили; мобілізаційний людський і промисловий потенціал; високий рівень консолідації суспільства; матеріальні та фінансові ресурси; диверсифіковані джерела постачання

енергоносіїв тощо. Усе це вкотре актуалізує необхідність підвищення рівня співпраці Україна-НАТО.» [24]

Четвертий етап (з 2014 року по теперішній час) характеризується кризовими ситуаціями та інтенсифікацією співпраці з наміром інтеграції. Українська революція 2014 року та анексія Криму Росією були сприйняті як загроза державному устрою та територіальній недоторканності України. У відповідь на це Україна активізувала співпрацю з НАТО і прагнула поглибити інтеграцію з євроатлантичними структурами. У 2015 році Україна прийняла закон "Про основи національної безпеки України", який визначив членство в НАТО як стратегічну мету України. З того часу Україна продовжує впроваджувати реформи у сфері оборони і безпеки, включаючи встановлення цивільного контролю над збройними силами і розвиток військово-промислового комплексу. У червні 2017 р. Верховна Рада України ухвалила закон, яким знову відновила один із наріжних каменів зовнішньої й безпекової політики, зробивши вступ країни до НАТО стратегічним зовнішньополітичним пріоритетом, а 7 лютого 2019 р. набуття членства в альянсі було закріплено в Україні [1].

У 2018 року Україна була визнана державою-аспірантом НАТО, а в лютому 2019 року прагнення України до отримання повноправного членства в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору отримало своє конституційне закріплення.

У 2020 році відносини України з НАТО досягли важливої віхи, коли НАТО визнала Україну Партнером з розширеними можливостями. Це визнання відображає внесок України в операції та місії під егідою НАТО, а та її постійну співпрацю з Альянсом. Статус партнера НАТО надає Україні можливість брати участь в операціях і навчаннях Альянсу, а також вести діалог і співпрацю з країнами-членами НАТО. Стратегія національної безпеки України, ухвалена Президентом України у 2020 році, робить акцент на поглибленні партнерських відносин України з НАТО та прагненні набути членства в Альянсі [32]. Продовження співробітництва України з НАТО та зусилля, спрямовані на

виконання вимог щодо членства в Альянсі, демонструють її відданість європейській інтеграції та безпеці. Так на саміті НАТО 2021 року в Брюсселі глави держав та урядів підтвердили прийняте на Бухарестському саміті 2008 року рішення стосовно перспективи членства України в Альянсі. Загалом, Україна активно розвиває тісніші зв'язки з НАТО і досягла значного прогресу на шляху до членства, уклавши низку угод і стратегій, які окреслюють подальший шлях.

Однак, як і на більшість зовнішньополітичних волевиявлень України, на стан євроатлантичної інтеграції в Україні суттєво вплинуло російське вторгнення в лютому 2022 року. Це вторгнення призвело до втрати значної частини української території, як наслідок, Україна прагне тісніших військових зв'язків з НАТО задля захисту свого суверенітету і територіальної цілісності, що де-юре є важко реалізованим питанням, проте де-факто інтервенція Росії наблизила Україну до НАТО, так як ніколи раніше. НАТО постачає, через двосторонні відносини, Україні різні форми військової допомоги, в тому числі зброю, навчання і розвіддані. Крім того, НАТО розгорнула війська в регіоні для надання підтримки і проведення спільних військових навчань з українськими силами.

Так на Мадридському саміті в червні 2022 року, який відбувся під час військового вторгнення Росії в Україну, В. Зеленський, президент України, звернувся до союзників по НАТО і обговорив Комплексний пакет допомоги (КПД) для України. Цей пакет спрямований на підтримку України в коротко-, середньо- і довгостроковій перспективі, включаючи перехід від застарілих озброєнь до сучасних і посилення взаємосумісності з НАТО. Країни-члени НАТО схвалили надання Україні нелетальної оборонної та гуманітарної підтримки у відповідь на її прохання через Трастовий фонд НАТО в рамках Комплексного пакету допомоги (КПД) та через Євроатлантичний центр координації реагування на надзвичайні ситуації та ліквідації їх наслідків.

Крім того, з моменту вторгнення РФ в Україну НАТО стала платформою для проведення дискусій і імплементації нового формату надання військової

підтримки Україні шляхом утворення Контактної групи на чолі з США, відомої як Рамштайнський формат, до якої увійшли близько 50 країн світу.

Не менш важливим є те, що Україна зробила важливий крок на шляху до членства в НАТО, підписавши заяву України на вступ у прищвидшеному порядку до НАТО [19], а також представили Київський безпековий договір [48]. Документом, на який ми посилаємося, є Стратегія національної безпеки України, затверджена Президентом у 2022 році. Вона окреслює бачення країни у сфері національної безпеки та оборони, зосереджуючись на загрозах з боку Росії та необхідності поглиблення партнерства України з Європейським Союзом і НАТО. Стратегія підкреслює важливість зміцнення обороноздатності країни, включаючи модернізацію збройних сил і розвиток стійкої економіки. Вона також підкреслює необхідність комплексного підходу до безпеки, який включає зміцнення верховенства права, просування демократичних цінностей, протидію дезінформації та гібридним загрозам.

Український парламент також ратифікував «Меморандум про домовленість між Урядом України та Організацією НАТО із зв'язку та інформації стосовно співробітництва з питань консультацій, управління, зв'язку, розвідки, спостереження та рекогносцировки в рамках програми НАТО «Партнерство заради миру» від 16 листопада 2022 р» [36]. Цей Меморандум, який був підписаний 17 січня 2022 року в Брюсселі, окреслює напрями співпраці між двома сторонами, такі як підтримка впровадження сучасних комунікаційних сервісів та інформаційних технологій для обробки даних у системі командування та управління Збройних Сил України. Сторони також спільно працюватимуть над оцінкою та впровадженням базових та функціональних послуг для обробки та відображення даних у системі командування та управління.

У короткостроковій перспективі Україна отримає підтримку у впровадженні сучасних інформаційних технологій та комунікаційних послуг, таких як електронний обмін повідомленнями, відеоконференції, IP-телефонія, веб-сервіси, а також послуги зі зберігання інформації та публічного доступу до

неї. Крім того, НАТО надасть підтримку в оцінці та впровадженні базових і функціональних послуг, а також інформаційних технологій для обробки даних та їх відображення в системі командування і управління Збройних Сил України. Ці зусилля відображають прагнення України модернізувати свою армію і привести її у відповідність до стандартів і цінностей НАТО [36].

Підрозділ 3.3. Виклики та можливості: Європейська та євроатлантична інтеграція України в умовах зовнішніх проблем та внутрішніх викликів

Шлях європейської та євроатлантичної інтеграції пов'язаний з численними проблемами, які мають як зовнішнє, так і внутрішнє походження. Ці фактори суттєво впливають на інтеграцію України. У цьому контексті важливо проаналізувати конкретні фактори, які впливають на процес європейської та євроатлантичної інтеграції України

Зовнішні проблеми та кризи, з якими зустрічається Україна на своєму європейському шляху та які мають значний вплив на інтеграційні процеси можна розділити на: загрози глобальні, проблемні тенденції в ЄС та російську агресію. Розпочати обговорення даної проблематики, слід саме з російської агресії як основної завади на шляху інтеграції.

Вертикаль влади РФ — типові представники імперської спадщини. Такі люди вірять тільки в свою істину і відкидають альтернативну думку; для них емпатія та думки других – слова невідомі. І це чітко прослідковується в їхньому відношенні до України.

Чомусь Росія не може (чи не хоче?) визнати, що Україна — відособлений народ, окрема держава та суб'єкт в міжнародній політиці. Вони переконанні в тому, що Росія, Україна та Білорусь – один народ, а їхня місія його відбудувати та ними правити; і взагалі Україна – штучно створена країна.

Проте, історично українці завжди прагнули буде незалежними та звільнитися від гніту агресивних сусідів. І що важливіше, Україна після 1991 року прямо заявила: вона не Росія і прагне розвиватись у власному напрямку.

Це відображено в результатах Всеукраїнського референдум 1991 року. А також в ряді документів про зовнішню, внутрішню політику і національну безпеку. Ми погоджуємось, спочатку Україні було важко визначитись в якому єдино правильному напрямку потрібно розвиватись. Проте сам факт, що Україна не обрала тільки російський напрям говорить про бажання продовжувати свій шлях як незалежна країна.

Крім імперських поглядів, Путін вбачає в Україні інструмент для збереження влади. Для нього думка про українську європейську інтеграцію огидна. Утримування України в своїй зоні впливу, анексія Криму, війна на сході задля “спасіння руських” – це все дозволяло утримувати владу в своїх руках та підвищувати рейтинги серед населення. Проте це не все.

Також слід розглянути геополітичні причини через які РФ заважає інтеграції України. На думку РФ, євро-атлантична інтеграція сусідньої країни означитиме пряме зіткнення з НАТО. Проте де-факто, позаблокова політика, якої підтримувалась Україна до агресії РФ, а також приєднання Швеції та Фінляндії до НАТО говорять самі за себе. РФ сама створила ситуацію в яку не хотіла потрапити. Це справедливо і по відношенню до створення буферної зони між НАТО-РФ.

В геополітичному протистоянні Росія завжди намагалася впливати на Україну як ідеологічно так і з використанням прямих і зрозумілих інструментів. Влучно про це сказав Моцок В.: « ідеологічними ресурсами Росії у протистоянні поширенню демократії у контексті геополітичної боротьби за Україну стали концепції «суверенної демократії», «російський світ /мир» («руського міра»), нео-євразійство тощо. У цілому, більш м'які ресурси середини нульових років ХХІ ст., які сформувалися у контексті проекту «суверенної демократії» на середину десятих років ХХІ ст. були замінені на інструменти більш жорсткої протидії Заходу, що відобразилося у неприхованій геополітичній боротьбі в Україні.» [21].

Ну і «русский мир», по іншому «традиційні цінності». Тема «традиційних цінностей» з початком повномасштабного вторгнення здобула виключне

значення в риторичі РФ, і саме навколо цієї ідеї розпочалося масштабна консолідація росіян і пропагандистких діячів. Про це говорить також Павлюк О. «Вони відіграли консолідаційну роль у межах російського суспільства і в контексті повномасштабного вторгнення Росії в Україну, адже остання в об'єктиві російської пропаганди часто представлялась як «сателіт» Заходу й «проект "анти-Росія"»; російська воєнна пропаганда неодноразово робила й робить наголос на нібито «пропаганді нетрадиційних сексуальних відносин», яку виявляла в тимчасово окупованих українських населених пунктах; зрештою, в річищі інтелектуальної спадщини І. Ільїна ця ідея нині трансформована в необхідність протистояти загрозі агресії з боку західних країн і, зрештою, розпаду Російської Федерації.» [25]

Росія вважає Україну своєю зоною впливу, і що вона має право на втручання в її справи всередині країни та міжнародній арені. Проте Україна — незалежна держава з власним самовизначенням і вона сама повинна вирішувати, що робити і як робити.

Отже, РФ країна імперського мислення. Вона вбачає в Україні тільки інструмент власної політики. Україна для неї не існує, а її територія — тільки засіб збереження власної влади, тому євроінтеграція — крок недопустимий і цьому потрібно протидіяти. Але в який спосіб? Давайте розглянемо.

Засоби є різні, а в силу великих ресурсів, якими володіє РФ, інструментарій є обширними.

Політичне втручання. РФ використовувала значні ресурси для того, щоб розповсюдити свій вплив в Україні. Один із методів — спонсорство і підтримка проросійських партій. Росія ввела в політичне життя України партії та персон які мали розповсюджувати проросійську повістку. Яскравим прикладом такої партії є Опозиційна платформа — За життя, серед персоналій — Медведчук, Мураєв, Шарій, Рабінович, Кива та багато інших. Ціль таких партій полягає в тому, щоб сприяти зближенню з РФ, підривати проєвропейські позиції, створювати фрагментарність в межах країни. А ще: створювати перешкоди в

реформуванні країни, виступаючи проти антикорупційних, судових та ринкових реформ.

Можна задати питання: а як Росія впливала на це? Відповідь — вона спонсорувала партії. Йдеться про прямі та непрямі фінансові вклади. Крім того РФ контролювала медіа простір в Україні, створюючи та посилюючи наративи з проросійською та анти-європейською риторикою. Ну і звичайно, для підсилення ефекту — “думки багатьох”, контролювала дії та риторику декількох партій одночасно.

Росія має славу держави яка любить втручатися у вибори країн. Дозволимо собі припустити, що ні одні українські вибори не пройшли без втручання зі сторони РФ. Но розглянемо саме вибори від 2014 року до наших днів. Зазначимо, вибори 2014 року були слабо задукоментовані, чого не скажеш про вибори 2019 року. Проте, політика РФ в цьому плані схожа незважаючи на роки. Вона влаштовувала хакерські атаки напередодні виборів, сіючи хаос та підриваючи виборчий процес. Також Росія створювала дезінформаційні кампанії за рахунок медіа та доступних засобів інформації. Для цього вони поширювали неправдиву інформацію, плутанину та маніпулювати громадською думкою на користь проросійських кандидатів чи партій. Це відбувалося в часи політичної нестабільності та розгорнутої агресії на українській території.

Щоб дестабілізувати країну та завадити євро-атлантичній інтеграції, РФ використовує цілий набір прихованих інструментів. Серед них:

- Організація протестів. РФ таємно організовує та підтримує протести і демонстрацій проти українського уряду задля створення політичної нестабільності та протидії проєвропейській позиції.

- Розвідувальна та підривна діяльність. Росія проникає в українські установи, політичні організації або органи безпеки для отримання внутрішньої інформації, здійснення впливу або маніпулювання процесами прийняття рішень.

- Кібершпигунство. Приховані кібероперації, включно зі шпигунством та деструктивними кібератаками, які націлені на українські державні установи,

критичну інфраструктуру та комунікаційні мережі щоб отримати переваги або створити хаос.

- Дезінформаційні кампанії. Кремль підриває довіру до українських інституцій, через приховане поширення неправдивої інформації та пропаганди. Це здійснюється за допомогою соціальних мереж, фейкових ЗМІ та онлайн-платформ.

- Націленість на журналістів та активістів. Вони залякують і переслідують журналістів та активістів, які виступають за євроінтеграцію або критикують проросійську політику в Україні.

Економічне втручання. Одним із головних інструментів в руках Кремля є енергоресурси. Цим вони завжди користувалися, щоб перешкоджати та впливати на Україну і світ.

Ще з 2006 році РФ обрізала постачання газу. З часом ситуація погіршилась. Росія більше не соромилась, і у відповідь на будь-який крок України в сторону ЄС маніпулювала ресурсами. Кремль надавав енергетичні субсидії і привабливі угоди на довгий час, чим шантажував і впливав на рішення України.

Пізніше Росія встановила ціни вищі за ринкові, задля дестабілізації України. У відповідь на такі дії ,Україна намагалася знайти вихід в реверсивному постачанні газу із Словаччини. Проте Росія саботувала цю угоду, це продовжувалося до війни в 2022 році.

Додайте до цього історію із Північним потоком 2 — що збільшувало залежність ЄС від Росії і підривало виручку України за рахунок транзиту —, і ми отримуємо чітку картину того як Росія за рахунок енергетичного тиску ставала на заваді зближенню України з ЄС.

РФ впливала на економіку України і в інші способи. Серед них — фінансовий тиск, маніпуляції з валютою і участь в борговій кризі.

Фінансовий тиск відбувався за рахунок великої частки російських грошей в українській економіці. В 2014 році велика кількість цих інвестицій пішла з України, залишивши її на порозі економічної кризи. Росія стримувала

інвестиції і відкликала економічну допомогу в Україну у відповідь на волевиявлення народу.

Через те, що РФ мав значний вплив на економіку України відбувалася девальвація валюти. Гривня на фоні політичних потрясінь, які були спричиненні не без участі Кремля, падала і обезцінювалась. Це давало можливість впливати на торгові відносини і економічну стабільність України.

Під участю в борговій кризі ми мали на увазі те, що Росія утримувала значну частину українського боргу і використовувала його як один із важелів тиску. В 2015 році Кремль відмовився участувати в угоді про реструктуризацію боргу, на яку погодились інші кредитори, що ускладнило фінансову ситуацію в Україні.

Не менш важливим є те, що РФ запровадила економічні санкції і торгові обмеження на українську продукцію.

Санкції стосувалися багатьох секторів. Постраждали агрокультурні, мануфактурні і безліч других секторів. Це послабило українську економіку, адже РФ була масштабним імпортером багатьох товарів.

Торгові обмеження представляли собою обмеження імпорту та експорту певних українських товарів, обмеживши доступ до російського ринку та вплинувши на торговельні перспективи України. Серед них: молочні продукти, м'ясо, кондитерські вироби, а пізніше зерно, овочі та фрукти.

Дипломатичне втручання. Список засобів які використовує РФ в протидії інтеграції України можна продовжувати довго, проте ми закінчимо цей перелік дипломатичними засобами. В цьому контексті саме незначне, що робила Росія — погрожувала та намагалася примушувати. Вона прямо погрожувала Україні, заявляючи про можливі наслідки в результаті зближення України з ЄС.

РФ також намагалася ізолювати Україну втручанням в двосторонні відносини, використовуючи тиск на треті країни та організації. Вона впливала на країни Східної Європи, щоб ті обмежили свою підтримку України на шляху до ЄС; лобіювала країни та організації, щоб заблокувати підтримку України.

Через це Україна недотримувала фінансову допомогу, торговельні пільги або дипломатичну підтримку. Крім того, РФ розповсюджувала дезінформацію в Україні та закордоном, щоб дискредитувати її перед ЄС.

Також Росія зловживала своєю владою в міжнародних організаціях. Як постійний член Ради Безпеки ООН, вона використовувала право вето для блокування резолюцій, які могли підтримати європейську інтеграцію України або критикували дії Росії в регіоні.

Сюди ми віднесемо також анексію Криму та безпосередню участь і підтримку сепаратистів на сході України. Війна на сході як ніщо інше вплинуло на інтеграцію України та подальший розвиток подій, як всередині країни так і за її межами. Це відстрочило вступ України в організації, і залишило країну із замороженим конфліктом.

Війна – новий інструмент стримування. 24 лютого 2022 року Росія перейшла межу в усіх смислах. Росія напала на Україну. Тим самим вона поставила хрест на будь-яких можливих відносин між країнами, а разом з тим і на самій Росії. Ця війна залишила відбиток на всій Україні та на її інтеграції. Є думка, що війна позитивно далася взнаки інтеграції, пришвидшивши її. Ми схильні з цим погодитись, проте слід наголосити, що ціна такого пришвидшення є великою. Війна породжує нові виклики, тому ми хочемо висвітлити з якими проблемами зіткнулася Україна.

Як ми зазначили, війна має негативні наслідки для інтеграції України. Постраждали всі напрямки. Один з яких — політичний напрямок. Інтервенція сильно вдаряє по політиці та інтеграції.

Вступ воюючої країни в ЄС, а тим більше в НАТО — є неймовірно важким. Для організацій питання про прийняття країни де йде війна є дискусійним та суперечливим. Це пояснюється тим, що ризики перевищують можливі здобутки, а отже Єврозоні, приймаючи це рішення, прийдеться поступитися принципами і підставитись під можливий удар.

Політично-дипломатична система України, як і всі решта систем, в умовах війни — працює на перемогу. Існуючий політичний та кадровий потенціал

зосереджений на вирішенні проблем які породила війна. 43% бюджету на 2023 рік буде використаний в оборонному секторі. Для країни це сильний удар. В мирних умовах ці кошти могли бути задіяні в інтеграційному напрямі. І це ще не все.

Крім бюджету війна вдарила по спроможності системи проводити реформи. Це позначається на розвитку країни та євроінтеграції, зокрема реалізації реформ в рамках Угоди про асоціацію. Прийняття багатьох реформ не розраховане на військовий стан, і повинно проводитись в мирний час.

Війна справа дорога. Це справедливо для всіх сторін. Україна за право існувати суттєво жертвує економікою.

За 2022 рік 35% економіки України зруйновано РФ. МВФ говорить, що не буде давати ніякі прогнози по Україні в наступні 5 років. Це показує складність та невизначеність ситуації. Руйнації інфраструктури, порушена логістика, пошкоджена виробнича та торговельна діяльність — це все впливає на економіку України.

Окрім того що війна потребує багато коштів, на економіку України впливають дії РФ. Країна-агресор обстрілює інфраструктуру, спричиняє теракти різних масштабів, блокує українські порти і завдає шкоди заводам; руйнацію відчули тисячі підприємств та об'єктів інфраструктури, десятки тисяч житлових будинків та культурні об'єкти. Терор спричинив падіння ВВП України на 35%, а ріст інфляції – до 30%. Попри амбіційні заяви уряду України, прогнозується, що відновлення економіки в таких масштабах займе 5-10 років.

Страдає також інвестиційний клімат в Україні. Більшість інвесторів не готові вкладати капітал в країну з нестабільною ситуацією. Через це страдають компанії та підприємці а також зменшується кількість робочих місць, що ще більше відображається на економіці.

Під кінець варто зазначити, економіка України живе за рахунок коштів із закордону. Зазначається, що видатки в бюджеті 2023 року вдвічі перевищують доходи. Це говорить про сильний дефіцит та залежність від траншів країн ЄС, США та МВФ. В 2023 році ЄС планує надати Україні 18 млрд євро. Проте, для

підтримання економіки України, цього може не вистачити, адже кожного місяця дефіцит в бюджеті становить 5 млрд доларів.

У війні за свободу найбільше постраждали прості українці. Це мільйони людей які стали жертвами російського терору.

Тільки за даними ООН за період з 24 лютого по 26 грудня 2022р. число загиблих серед цивільного населення України становить 6 884 особи, 10 947 були поранені [38]. Це без даних з тимчасово захоплених територіях, де жертви сягають десятків тисяч українців. Це головна причина чому українці вибирають євроатлантичну інтеграції як єдиний правильний варіант.

Через війну значна кількість людей мусила покидати свої домівки та ставати вимушеними переселенцями. Багато людей взяло зброю в руки задля захисту своїх домівок. Це все разом позначається на самопочутті та радикалізованості суспільства.

Більш того, до восьми мільйонів людей іммігрували в різні країни. Це не тільки створює міграційну кризу для країн які прийняли українців, а й породжує нові виклики для України. Вісім мільйонів — велика втрата робочої сили та сильний удар по демографії України. Попри те, що 81% українських біженців планує повернутись після війни, а якась частина вже повернулася, в нас немає впевненості, що Україні вдасться відновити таку втрату.

Як ми побачили, РФ роками проводить політику по стримуванню України, не бажаючи її інтеграції в ЄС. Росія використовує усесторонній інструментний арсенал: дипломатичний та політичний тиск, економічну блокадну політику, інформаційне та дезінформаційне удушення. Попри це, добавилася також військова інтервенція, що створила нові проблеми. В таких умовах Україні важливо проаналізувати в який спосіб РФ ставала на заваді та використати цю інформацію задля створення ефективної протидії. Но першочерговим викликом є перемога у війні.

Друга категорія зовнішніх проблем – це глобальні виклики. Ми живемо в світі, де все між собою взаємопов'язано. Одні події впливають на другі, треті стають на перешкоді четвертим, а без четвертих не можуть існувати всі

попередні. Міжнародно-політична система не є виключенням. Глобальні виклики впливають на інтеграційні процеси і як правило: заохочують ці процеси або стають їм на заваді.

Тому важливо розуміти, обговорювати та спільно працювати над вирішенням таких викликів. Давайте розглянемо ці виклики, а також пофантазуємо, як це може відобразитися на інтеграції України.

Китай проти США. 1991 рік, Радянський Союз розпався, а США стала гегемоном. Американський долар, військовий потенціал та дипломатичний корпус працювали на те, щоб США утримувала свою першість. Проте все з часом змінюється. Китай, який роками невгамовно нарощував свої сили та амбіції, з'явився на міжнародній арені із намірами голосно заявити про себе. Розвиток економічного, військового, енергетичного, технологічного секторів, а також розквіт дипломатичного блоку дало Китаю змогу протистояти, зміщувати однополярну парадигму в сторону міжнародної арени без явного лідера та гегемона.

Кожна держава діє відповідно до своїх інтересів та нав'язує своє бачення системи координат. Цим керується як США так і Китай. Америка проводить політику стримування та розширення своєї зони впливу, а Китай намагається перехопити ініціативу.

У війні за інтереси першоважливим аргументом є не кількість ресурсів, а кількість союзників, чи принаймні заінтересованих сторін. Саме тому ми спостерігаємо формування все більш багатогранних відносин між країнами, утворення блоків і спільних ініціатив.

Так до прикладу, США збирає навколо себе союзників та лояльні країни, серед них: G7 та НАТО, де Америка є головуючою державою; союзи в Індо-Тихоатлантичному океані, що включає в себе домовленості з Індією, Південною Кореєю, Філіппінами, Японією, Австралією та ін.

Китай, в свою чергу, на правах “новачка”, щоб переманювати на свою сторону, повинен докладати значні зусилля, або віддавати перевагу країнам з агресивними режимами – Іран, КНДР, Росія. Китай як правило “підбирає”

країни, що не дуже цікавлять Америку, це в основному бідні або нестабільні країни Глобального півдня.

Думки про економіку США та Китаю різняться. Одні заявляють, що США все ще далеко попереду, другі - Китай уже здобув економічну перемогу над Америкою. Ми вважаємо, що правда десь посередині і країни потрапили в ситуацію де вони обидві взаємозалежні один від одного. Так для США, Китай — це великий ринок збуту, змога зменшити витрати на виробництво та важливий експортер різних товарів. Китай ж залежні від США через — технологічні вироби і компоненти (особливо напівпровідники), імпорт енергоносіїв, а також доступний ринок збуту. Но реалії змінюється.

В 2022 році на ситуацію вплинула війна в Україні. Китай отримав змогу скуповувати ресурси в РФ за безцінок, чим став менш залежним від енергоносіїв з третіх країн. Це посилює позиції Китаю на міжнародній арені, і може наводити на думку про те, що Китай є одним із головних бенефіціарів у війні РФ-Україна. Китай спостерігає за ситуацією, роблячи свої власні висновки. Тому, на нашу думку, Китай може затягувати війну чітко не стаючи на сторону однієї із сторін, а заграючи одразу із двома; вони ведуть перемовини з Україною, домовляючись про надання гуманітарної підтримки та висловлюють свою стурбованість ситуацією, і одночасно підтримують “мирний план РФ”. Крім того, спостерігаючи за ситуацією навколо України, Китай пропускає війну через призму Тайваню. Вони аналізують свої шанси повернення Тайваня військовим шляхом, реакцію світу (особливо США) та можливі економічні і не тільки наслідки.

Про змагання за першість між двома країнами також говорить протистояння в сфері кібербезпеки, це важливо тому, що роль кібербезпеки і кіберпростору в 21 столітті важко переоцінити. В цьому контексті сторони звинувачують одна одну в кібератаках на різні сфери і з різною метою, сюди включають атаки на економіку, шпигунство а також атаки які мають політичні мотиви. Кібербезпека важлива і актуальна і це підтверджує зростаюча увага до цієї теми зі сторони науковців, так Федуняк С. наголошує: «Очевидно, що

сфера кібербезпеки у відносинах між США й Китаєм стає все більш актуальною в аспекті стратегій безпеки цих обох світових лідерів. Кожен з них використовує інструмент кібернетичного впливу також як засіб для здійснення стратегічних комунікацій на рівні відносин зі стратегічними партнерами. Тому ці питання набуватимуть усе більшої ваги з точки зору дослідницьких інтересів, зокрема щодо реалізації зовнішньополітичних інтересів у відносинах із країнами.» [40], з чим важко не погодитись.

Отже, в площині США-Китай ми можемо спостерігати деякий паритет, де кожна сторона має свої сильні та слабкі сторони. На виході отримуємо глобальну проблему: одна країна намагається перехватити ініціативу, а друга робить все заради утримування позиції лідера. А оскільки Україна є активним учасником в міжнародній політиці, то сказане вище не може не впливати на неї та її інтеграційні процеси. Україні слід піклуватися про те, щоб цей виклик мав мінімальний ефект на її інтеграцію, підтримуючи діалог з Китаєм для запобігання втягування його у війну на стороні РФ.

Економічна стагфляція. Зростання інфляції. Інфляція — один із головних метриків в економіці. Вона впливає буквально на всі процеси, починаючи від економічних закінчуючи суспільними.

В контексті нашої теми інфляція розпочала свій рух вгору ще в 2020 році. Ковід19 не тільки позакривав всіх по домівках, але й нашкодів економіці світу. З початку пандемії підприємства десятками почали закриватися, а порти не мали змоги нормально функціонувати. Економіка падала.

ФРС, стараючись сповільнити падіння економіки, понизили ключові ставки до 0-0,25%. Вони намагались стимулювати економіку, вливаючи гроші в ринок. Як наслідок інфляція поповзла в гору. Ставку зробили на то, що підприємства зможуть швидко відновитися та наростити виробництво, цим самим створивши додаткові робочі місця, підвищити заробітну плату та стабілізувати ціни. План не задався, і проблем тільки прибавилось.

Чому ж росте інфляція? Вона росте тому, що пропозиція не поспіває за попитом, або просте кажучи, здійснювати покупки гроші є, та не хватає товарів.

До цього додайте різку цифровізацію економіки, що спричинило дефіцит мікро чіпів, дефіцит контейнерів та порушені ланцюги поставок і ми отримаємо повну картину на 2021 рік.

В 2022 році РФ вирішила розпочати війну, що ще більше розігнало інфляцію. Високі ціни на енергоносії потягнули за собою всі товари, піднявши інфляцію на рівень 8.1% річних.

В таких умовах передбачувана середня інфляція на 2023 рік становитиме в багатих країнах - 6.5%, і 9.5% в країнах, що розвиваються. Проте МВФ і ФРС намагаються стримати інфляцію. Для цього вони піднімають процентні ставки, охолоджуючи ринок. Крім того за ймовірне зниження інфляції говорять також позитивні тенденції та економічні показники. Послаблення ковід обмежень в Китаю, диверсифікація постачань енергоресурсів, санкції проти РФ (що збільшило пропозицію на ринку і запровадило низькі ціни на газ), помірна зима, субсидії на “зелену енергетику” від ЄС — все це сприяє падінню інфляційних показників.

Попри все розслабляться рано. Для ЄС прогнозується 2% росту економіки в 2023 році, що може негативно сказатися на інтеграції України. Слабка економіка в світі означає можливе зменшення допомоги Україні у війні проти Росії, що відобразиться на затягуванні війни, а можливо на її заморозці. При такому сценарію інтеграція України може затягнутись на невідомий термін.

Можна констатувати, що зростання інфляції негативно впливає не тільки на економіку світу, а й на стан війни в Україні та її інтеграцію. Для запобігання цьому МВФ спільно з державами світу слід працювати над стабілізацією економіки та оцінювати ризики, які можуть стати на заваді цьому. А також надавати більше допомоги Україні, щоб скоріше завершити “путінське безумство”.

Продовольча криза. За даними Продовольчої і сільськогосподарської організації індекс продовольчих цін в першій половині 2023 року впав на 23%. З 2022 року ціни на продукти харчування підвищуються, а дефіцит продуктів не

зменшується. Занепокоєння викликають поставки головних сільськогосподарських культур.

Криза яка наростає зумовлена низкою геополітичний, економічних та природних причин:

- Війна в Україні є однією з основних причин можливої кризи. Через агресію Росії світ втратив 2-х стабільних постачальників сільськогосподарських культур та добрив. Ці країни відповідали за поставки 27% світового експорту пшениці та 53% соняшнику.

- Війна припала на той момент, коли відлуння від Ковід19 наздогнав світ. Ланцюги постачання продуктів харчування були порушені, що вплинуло на розподіл продовольства. Крім того в часи пандемії піднялися ціни на паливо та транспортування, що посилює проблему.

- Також зіграла роль зміна клімату у світі. Екстремальна спека в світі, посуха на американському та африканському континентах, повені в різних частинах світу — це все вплинуло на промислову кризу, яку тепер “пожинає” світ.

Енергетична криза. Чи є ця криза просто циклічним спадом в світовій економіці, чи це щось серйозніше? Це питання регулярно задають люди, які досліджують реалії в яких ми знаходимось. Так це справжня криза і вона серйозна. Як мінімум через те, що теперішня криза стосується не тільки нафтових продуктів, як в 1970-х роках, а й природнього газу і вугілля. Ця криза робить світ вразливим: розганяючи інфляцію, стримуючи економічний розвиток, через фрагментарний ринок, а також посилюючи путінський режим у війні.

Проблема з енергоносіями з'явилася не після вторгнення РФ; ще в пандемію ціни, через зростання попиту, різко підскочили. В цей час РФ замість привичного збільшення продажу енергоресурсів по високих цінах вирішила обмежитись контрактними обсягами. Є підстави вважати, що так вона готувалася до війни. Ставка була зроблена на те, що Європа не захоче втручатися в конфлікт, отримуючи 35-40% природнього газу та нафти від РФ.

Після вторгнення РФ ціни полетіли вгору. Країни не хотіли і не могли одразу відмовитись від енергоносії, а Росія отримувала рекордні прибутки. Паралельно з цінами на нафту, ситуація на ринку палива та бензину була значно гіршою. В цих умовах і розрослась енергетична криза.

В 2023 році криза дещо пом'якшилась. Причини були різні:

- відносно м'яка зима, що не дало опустошити європейські запаси;
- відновлення попиту Китаю, після карантинних обмежень;
- все менша привабливість російського продукту та пошуки альтернативних джерел з боку ЄС;
- ослаблення економічного зростання ЄС і США, що привело до скорочення економічної спроможності та попиту, знижуючи ціни на енергоносії.

Проте ризик посилення енергетичної кризи все ще зберігається. Зростання санкцій, нафтові бойкоти та обмеження переміщення судів — це все може скоротити постачання енергетичних ресурсів з РФ в ЄС.

Це все разом створює певні ризики для української інтеграції, відсуваючи її все далі. Проте є позитивні сторони: РФ отримує все менше доходів від енергоносіїв; вимушене скорочення експорту призводить до того, що російські ресурси продаються по все більш заниженій ціні; а нафтовидобувна промисловість змушена скорочуватись. Крім того, світ отримав поштовх і мотивацію розвивати та інвестувати в альтернативні джерела. Попри те, що потреба в традиційних енергоресурсах від 2022 року тільки підвищилась, світ все ясніше вбачає потребу у відновлювальних джерел енергії; атомна, сонячна, гідро енергетика — на це все уже збільшується попит. Країни ЄС планують відкриття нових атомних станцій, змінюють плани щодо закриття існуючих, а також тестують нові види та технології.

Після розгляду основних тезисів, ми можемо спостерігати тенденції, які допоможуть глибше розгледіти проблеми в українській інтеграції. Відтак можна заявити, що Україна зустрічається не тільки із внутрішніми

потрясіннями, а й зовнішніми, що мають значний вплив на перебіг подальших подій в Україні.

Протистояння США-Китай, протистояння «демократії-авторитаризму» впливає на процесотворчі тенденції, вимагаючи від України налагоджувати відносини як з однією стороною так із другою. США — це незамінний союзник для України у війні проти РФ, від нього залежить подальша інтеграція України. А Китай потенційний актор який може кардинально змінити ситуацію як на полі бою так і на міжнародній арені; Україні потрібно не допустити залучення Китаю у війну на стороні РФ, а також пильно спостерігати за ситуацією навколо Тайваню. В наслідок цього протистояння та агресії РФ система міжнародних відносин змінюється, а разом з нею і реальність в якій ми живемо, влучно на цей рахунок висловився Федуняк С. «З одного боку, фактично завершила своє існування слабка і нестабільна постбіполярна модель, що посилює рівень загроз і викликів глобальній та регіональній безпеці. З іншого боку – розпочався процес створення нової моделі на основі нового балансу сил та інтересів провідних світових акторів.» [41].

Економічна ситуація не менше впливає на євроінтеграцію. Так інфляційні тенденції прямо впливають на спроможність України відстоювати свою незалежність та обраний зовнішньо-політичний напрям. Світова продовольча та енергетична криза також має вплив в контексті війни в Україні та глобальної рецесії. Зростання цін на енергоносії та коливання на продовольчому ринку спровокували стрибок цін на споживчі товари, що призвело до масштабних наслідків для добробуту громадян у багатьох країнах світу. Одночасно з цим продовольча та енергетична кризи піджимають Україну і світ, нагадуючи, що затягування війни це не той сценарій який хотіла би бачити міжнародна спільнота.

Говорячи про зовнішні проблеми слід проговорити також проблемні тенденції в ЄС, як одну із проблем української інтеграції. Європейський регіон

стикається з численними проблемами, які стають на заваді євро та євроатлантичній українській інтеграції і потребують нагальної уваги.

Проблеми які оголили внутрішні розбіжності в ЄС, включають в себе: міграційне навантаження, відсутність єдності між країнами-членами, соціальна нерівність та безробіття.

Міграційне криза створює додаткові виклики для ЄС, що впливає на українську інтеграцію. В 2015 році масові потоки мігрантів направився до Європи через нестабільну ситуацію в країнах Африки та Близького Сходу. Криза утворилася через велику кількість людей, за рік 1 - 1,8 млн людей, а також через неспроможність країн ЄС домовитись над спільними діями щодо розселення мігрантів. Це створило нерівномірне навантаження для різних країн, додатковий фінансовий тягар та соціальні коливання.

В 2022 році криза поступово зменшувала свій вплив на Європу, проте війна знову загострила її. Країни ЄС, до прикладу Польща і Німеччина, наближаються до критичної точки, в спробі надати захисток мільйонам українців.

Для України це проблема тому, що деякі країни-члени стали обережніше ставитись до прийняття нових людей і країн. Крім того загострилось питання про прикордонний контроль та ризики нелегальної міграції, що створило нові норми регулювання. Це в свою чергу накладає на Україну додаткові зобов'язання по дотримуванию стандартів ЄС.

Міграційні проблеми підводять нас до виклика фундаментального — відсутності єдності між країнами-членами. Зазначимо, брак єдності — нормальний ситуація для ЄС. Кожна країна має свої інтереси, історію та культуру, що породжує розбіжності. Но для ЄС, а тим більш для ЄС в кризовій ситуації, критично важливо відкинути розбіжності і об'єднатися. Відсутність єдності проявляється в різних пріоритетах, в тому числі по відношенню до темпів української інтеграції, різному погляді на геополітичні, економічні та суспільні процеси. Це породжує вразливість в інститутах ЄС, чим користується Росія.

Соціальна нерівність та безробіття в меншій степені, але також є одними з викликів, що стоять перед ЄС. ЄС зіткнувся зі стійкою соціальною нерівністю в своїх країнах-членах, з відмінностями в доходах, освіті, доступі до охорони здоров'я та соціальних послуг. Економічні розриви між регіонами та соціальними групами можуть призвести до напруженості та невдоволення, впливаючи на громадську підтримку подальших інтеграційних зусиль. Високий рівень безробіття серед молоді в деяких країнах ЄС призвів до того, що ціле покоління стикається з обмеженими можливостями та перспективами на майбутнє. Такі виклики можуть спричинити розчарування та зневіру в політиці та інституціях ЄС, що потенційно може вплинути на ставлення громадськості до розширення та інтеграційних зусиль. Пандемія COVID-19 та війна в Україні загострила ці проблеми та поглибила розбіжності між членами організації.

Все вище сказане відзначається на довірі до Європейського Союзу та його легітимності, викликаючи суперечності та сумніви через нездатність відповісти на ці виклики. Це призводить до зростання націоналізму, популізму та євро скептичних настроїв. Націоналізм кидає виклик глобалізму, що означає зростання національної ідентичності та потреби в суверенітеті, призводячи до більшого розколу в середині євро зони. Популізм може викликати серії із заворушення та протестів, перешкоджати політиці розширення, все це буде послаблювати ЄС. При розвитку таких рухів також може загостритись проблема з мігрантами. Анти іммігрантські настрої будуть виступати за недопускання мігрантів через занепокоєння щодо потенційних загроз для ринку праці і ресурсів.

ЄС продовжує стикатися з проблемами в регіоні Західних Балкан, де країни висловлюють незадоволення темпами інтеграції до союзу, що призводить до конфліктів з Брюсселем.

Регіон також потерпає від внутрішніх політичних криз та ескалації нестабільності, особливо в Чорногорії та Боснії і Герцеговині. Конфлікт між Сербією та Косово також посилюється, а проросійські настрої Сербії та її орієнтація на збереження партнерства з Росією перешкоджають її переговорам

про членство до ЄС. Крім того, "угорське питання" становить загрозу для ЄС, оскільки воно охоплює різні внутрішні державні та зовнішні проблеми. Інституції ЄС ініціювали судові процеси проти Угорщини через її відхід від загальноєвропейських норм демократії, а намагання Будапешта налагодити діалог з путінською Росією та ігнорування рекомендацій ЄС ще більше загострили проблему. Спроби Угорщини заблокувати допомогу ЄС Україні та послабити санкційну політику щодо Росії також є викликом для ЄС.

Також в контексті зовнішніх проблем слід проговорити про кризи в безпекових та інституційних структурах. Використання права вето в європейських інституціях, відсутність продуманих механізмів розв'язання конфліктів, неготовність до значних конфліктів на тенах Європи, перехід до гібридних міжнародних конфліктів та криз це все показало неефективність та застарілість Європейських інститутів, які потребують негайного реформування, для того щоб залишатися ефективно дієвими протидіями сучасним глобальним та регіональним викликам.

Ще однією проблемою, що стоїть на шляху інтеграційних зусиль України, є відсутність ясності щодо критеріїв членства як в ЄС так і в НАТО. Хоча обидві організації висловили підтримку інтеграції України, процес набуття членства може бути і залишається складним і розмитими. Це призвело до плутанини і невизначеності щодо кроків, які необхідно зробити Україні, і ускладнило планування її інтеграційних зусиль.

У випадку з ЄС членство вимагає дотримання широкого спектру економічних, політичних і соціальних норм. Це включає такі заходи, як посилення верховенства права, зниження рівня корупції та покращення захисту прав людини. Хоча Україна досягла прогресу в цих сферах, багато чого ще треба зробити, а терміни виконання критеріїв членства в ЄС залишаються невизначеними.

Аналогічно, членство в НАТО вимагає виконання низки військових стандартів і стандартів безпеки. Це включає модернізацію військової інфраструктури та обладнання, а також демонстрацію відданості

демократичним цінностям і верховенству права. Україна досягла прогресу і в цих сферах, але стикається з постійними викликами безпеці та військовими конфліктами, які ускладнюють повну відповідність критеріям.

Крім того відсутність ясності також може призвести до розчарування і невизначеності серед української громадськості, яка не до кінця розуміє кроки, необхідні для інтеграції. Проте справедливим буде зазначити те, що темпи виконання пунктів представлених в Угоді є повільними, а причини цьому ми обговоримо далі, досліджуючи внутрішні інтеграційні виклики.

На шляху інтеграції України крім зовнішніх проблем присутні також і внутрішні виклики, які є не менш, а то й важливішими. Ці виклики, як і зовнішньополітичні можна розділити на категорії, серед яких є політичні, економічні та соціальні виклики. Частина яких, викликана російською агресією, про які говорилося вище, на разі ж пропонуємо зосередитися на викликах внутрішньо українських.

Європейська та євроатлантична інтеграція України стикається зі значними перешкодами через тривалі внутрішньополітичні виклики.

Проблеми з корупцією та верховенством права продовжують перешкоджати просуванню інтеграції країни, незважаючи на певний прогрес досягнутий у цій сфері. Корупція підриває верховенство права, перешкоджає іноземним інвестиціям та підриває довіру суспільства до державних інституцій. Вона також може впливати негативно на інтеграційні зусилля України, оскільки і ЄС, і НАТО вимагають дотримання високих стандартів прозорості, підзвітності та належного врядування.

Корупція — явище системне та складне, Україні, для подолання цього, потрібно: план, інструменти та час. Ситуацію полегшує те, що Україні не потрібно боротись з корупцією з нуля, вона уже має певну нормативну базу, а також є можливість використати досвід інших країн. Світовий досвід показує: боротьба з корупцією має проводитись природньо та інституційно.

Природне подолання — це зміна в самому фундаменті, зміщені старих правил та звичок на нові. Сюди ми включаємо:

- прозору і конкурентну економіку;
- обмеження регулювання з боку держави;
- зменшення бюрократизму;
- децентралізацію;
- зміну моральних норм

Інституційний шлях передбачає впровадження ефективних інструментів для подолання корупції. Це можуть бути низка законів, реформ, створення автономних органів.

Втрати від корупції становлять десятки млрд доларів щорічно. Ці кошти можна було б залучити в ринковий оборот. Для цього Україні слід створювати систему, де економіка є насправді ринковою а конкуренція здоровою, це один із чинників подолання корупції. Для цього потрібно:

- проводити політику лібералізації, відкривати ринок для іноземних виробників, при цьому заохочуючи внутрішніх;
- стимулювати малий та середній бізнес, це збільшить конкуренцію та інновації;
- надати можливості фінансування представникам малого бізнесу;
- розвивати інфраструктуру, це зменшить витрати на логістику і покращить ринкову доступність для бізнесу.

Україні потрібно змінюватись. Регуляція зі сторони держави має зменшитись, активи і підприємства повинні ставати приватними: менше активів в руках держави — менше регулювання — менше корупції. Разом з тим, країна повинна рухатись в сторону е-врядування, тобто ставати більш оцифрованою. Е-врядування — це зменшення бюрократизму та збільшення прозорості, в таких умовах корупції стане менше.

Ще більше нашкодить корупції — децентралізації. Коли корупція відбувається на місцевих рівнях її краще видно а боротися простіше. Для цього

у руках місцевої громади повинно бути більше влади, для цього потрібна децентралізація.

Для подолання корупції недостатньо змін в системі, повинні змінюватись люди. Корупція проблема моральна, для подолання якої потрібно змінювати суспільну культуру. В цьому допоможе додаткова інформативність та освіта, які будуть пояснювати чому корупція — це погано і що корупційна схема — це вперш всього крадіжка з вашого карману. Ну і відповідальність. Штрафи і юридична відповідальність міняють поведінку, а згодом — культуру. Проте, для того, щоб був ефект, разом з відповідальністю необхідно покращувати рівень життя та відчуття безпеки, адже без безпеки загострюється питання виживання, що тягне за собою корупцію. Тут варто згадати слова Осадца І. «Важливим є той факт, що в сучасній українській державі потрібні зміни в акцентах виховання людини. Нині слід формувати не стільки сентиментального патріота, скільки дієвого громадянина, який любить свою Батьківщину й бере активну участь у модернізації суспільства і держави.» [23].

Інституційний шлях — це створення юридичного підґрунтя для вирішення проблем з корупцією; і це болюче місце в Україні. Про антикорупційні реформи в Україні говорять багато, проте, повільно роблять. Україна не має достатньої політичної волі, а реформи в країні проводяться завдяки зовнішній мотивації. Роками такою мотивацією було вступ в ЄС, но з часом ефективність впровадження реформ зменшувалась. Пізніше в 2022 році таким мотиватором стала агресія РФ, Україна знову відновила темпи впровадження реформ, що підтверджується низкою експертів. Отже, що Україні потрібно робити на інституційному шляху?

Перш за все, поговоримо про Вищий антикорупційний суд (ВАКС). ВАКС розглядає та ухвалює справи які мають відношення до посадовців, без цього суду — справи накопичувались і не розглядались роками. Україна повинна сприяти ефективній роботі таких установ. Головне, що потрібно — надати незалежність і не втручатись. Держава з цим справляється: ВАКС набирає обороти і працює над своєю функцією — фокус на топ-чиновниках. Тільки за

перший квартал 2023 року суд ухвалив 27 вироків, так для прикладу за 2022 рік було ухвалено 34 вироків.

Як ми уже зазначили — надання гарантій незалежності антикорупційним установам — пріоритет, над яким має працювати уряд. Це справедливо для таких органів як: Національне антикорупційне бюро (НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП), Вищий антикорупційний суд (ВАКС) та Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) та інші. Більшість інституції отримали цю незалежність і ефективно працюють в своїх напрямках, проте ще є над чим працювати. Негативно можна оцінити роботу САП — вона не має належної автономії. Це шкодить ефективності роботи прокуратури, чим викликає незадоволення суспільства. Також є запитання до проведення аудиту таких інстанцій — він не проводиться. Незалежна оцінка таких органів потрібна для того, щоб органи виконували свої обов'язки якісно.

Громадяни повинні мати право розкривати та фіксувати корупцію, для цього потрібно прийняти ряд законопроектів. Один із таких — законопроект 4038а. Закон передбачає захист викривачів корупції, і заохочує до антикорупційної діяльності свідомих громадян.

Крім того, уряду потрібно запровадити додаткові інструменти проти корупції, в тому числі на законодавчому рівні. Серед них:

- автоматизована електронна перевірка декларацій;
- контроль за партійною звітністю;
- обмеження політичної реклами на телебаченні та заборона використання державних коштів на політичну рекламу.

Отже, щоб перемогти корупцію Україні потрібно працювати над цим питанням системно. Потрібні політичні зрушення, лібералізація економіки та зміна суспільних норм. За таких умов корупція буде менше впливати на державу, що прискорить розвиток та інтеграцію України.

Під кінець наведемо трохи статистики. Війна позначилась на всіх сферах, в тому числі — на боротьбі з корупцією в Україні. На кінець 2022 року Україна зайняла 116 місце в Індексі сприйняття корупції, до прикладу, в 2014 році

Україна посідала 142 місце, а в 2019-му — 126. Це говорить про те, що корупції в Україні стає менше.

Іншим викликом є роль олігархів в українській політиці, які мають значний вплив і владу над державними установами та процесами прийняття рішень. Це спричинило занепокоєння щодо впливу заможних еліт на формування політики та корупцію, а також сповільнило реформи, метою яких є забезпечення більшої прозорості та підзвітності.

Щоб зменшити вплив олігархів потрібно: протистояти політичним можливостям олігархів та монополії.

Олігархи не мають мати можливість захопити владу. Для цього потрібне антиолігархічне законодавство. Створення такого розпочалось в 2021 році, як наслідок П. Порошенко та Р. Ахметов позбулися своїх медіа активів, проте війна стримує просування таких законів, тому, що гроші олігархів потрібні у війні. Окрім законодавства, необхідно створювати: утвердженні механізми фінансування політичних партій і правила лобістської діяльності.

Для боротьби з монополіями в Україні був створений Антимонопольний комітет України (АМКУ). Проте комітет є неефективним. Штрафи які АМКУ накладає на великий бізнес є незначними, а імплементація важкореалізована. До прикладу, тільки 20% штрафів було сплачено протягом 2015 - 2021 рр. Щоб АМКУ став ефективним потрібно: розширити повноваження і надати комісії політичну незалежність.

Дуже поляризована та фрагментована парламентська система України також створює перешкоди для ефективного вироблення політики та проведення реформ. Нещодавнє прийняття суперечливих законів про мову та освіту створило напруженість у відносинах з сусідами України та ЄС, поставивши під сумнів відданість країни європейським цінностям та правам людини.

Попри це Україна стикається з політично-соціальними викликами у сфері свободи та незалежності ЗМІ, зокрема з цензурою, тиском на журналістів та впливом політичних інтересів на ЗМІ. Це викликає занепокоєння щодо відданості країни демократичним цінностям і правам людини. Для України

вкрай важливо вирішити ці питання і здійснити відповідні реформи, щоб продовжити та у військових реаліях пришвидшити свій шлях до інтеграції з європейським регіоном.

У той час як політичні виклики створюють значні виклики для перспектив інтеграції України, економічні виклики країни також впливають на стримування її прогресу на шляху до цих цілей.

Країна стикається з постійними викликами у своїх зусиллях з модернізації та диверсифікації економіки, що гальмує її прогрес на шляху до інтеграції з ЄС і НАТО. Незважаючи на певний прогрес, Україна все ще намагається впроваджувати комплексні реформи, спрямовані на вирішення таких проблем, як неефективні державні підприємства, енергетична залежність та відсутність конкуренції, що призводить до економічної стагнації та низького рівня інвестицій.

Крім того, знову ж таки корупція та відсутність прозорості в економічній практиці України є значною перешкодою для її інтеграційних зусиль. Корупція в Україні процвітає, бізнес часто стикається з недобросовісною конкуренцією та бюрократичними перепонами, що перешкоджають економічному зростанню. Це також створює нерівні умови для іноземних інвесторів, які можуть відмовитися від інвестування в Україну через відсутність довіри до бізнес-клімату в країні.

Ще одним економічним викликом, який впливає на інтеграційні зусилля України, є її великий борговий тягар. Україна має значний зовнішній борг і намагається виконувати свої боргові зобов'язання, що призводить до високої вартості запозичень та обмеженого доступу до міжнародних фінансових ринків. Це, в свою чергу, обмежує здатність України фінансувати вкрай необхідні інфраструктурні проекти та впроваджувати структурні реформи.

На додаток до політичних та економічних викликів, Україна також стикається зі значними соціальними проблемами, які впливають на її європейську та євроатлантичну інтеграцію. Однією з найгостріших проблем є широкомасштабна бідність та соціальна нерівність, які посилюються через

економічну кризу та пандемію Covid-19. Відсутність доступу до якісних медичних, освітніх та соціальних послуг залишається значною проблемою, особливо для вразливих груп населення, таких як внутрішньо переміщених осіб, ромських громад та людей похилого віку.

Крім того, Україна стикається з проблемами, пов'язаними з правами людини, включаючи дискримінацію, гендерну нерівність та захист меншин. ЄС та інші міжнародні організації визначили ці питання як критичні сфери, що потребують уваги та дій з боку українського уряду. Не вирішення цих соціальних проблем може зашкодити здатності України повністю інтегруватися в євроатлантичну спільноту та відповідати стандартам європейських демократичних суспільств.

На додаток до цих внутрішніх факторів, існують також соціально-культурні бар'єри на шляху інтеграції. Україна є різноманітною країною з численними етнічними та мовними групами, і існують значні регіональні відмінності у ставленні до інтеграції. В одних регіонах існує сильна підтримка інтеграції із Заходом, тоді як в інших - більший опір. Крім того, існують також мовні бар'єри, які можуть ускладнити повну інтеграцію України з ЄС і НАТО.

Підрозділ 3.4. Окреслення перспектив інтеграції України до європейських та євроатлантичних організацій в контексті російської агресії

Дослідивши всі основні питання європейської та євроатлантичної інтеграції ми плавно наближаємося до перспектив української інтеграції, а отже до логічного завершення розгляду заданої теми. Говорячи про перспективи інтеграції, доцільним буде проаналізувати громадську думку українців, адже євро і євроатлантичні інтеграційні процеси та політика в демократичних суб'єктах на міжнародній арені це завжди питання про волевиявлення громадян.

Згідно до Центру Разумкова, дослідження громадської думки щодо інтеграції України показали: «що більшість населення підтримує інтеграцію

країни до Європейського Союзу та НАТО. Згідно з опитуванням, 78% українців вважають, що Україна повинна стати членом Європейського Союзу, більш того якби найближчим часом відбувся референдум стосовно вступу України до ЄС, участь у голосуванні взяли би 83% громадян. З них 92% проголосували би за вступ» [46]. «Крім того, якби найближчим часом відбувся референдум стосовно вступу України до НАТО, то за вступ до цієї організації проголосували би 74% усіх опитаних, або 87,5% тих, хто збирається взяти участь у такому референдумі (проголосували б проти — відповідно 8,5% і 5%). У червні 2017 р. за вступ до НАТО мали намір голосувати 48% усіх опитаних, або 69,5% тих, хто збирався взяти участь у референдумі (проголосували би проти — відповідно 33% і 26%)» [47].

На думку громадськості, головною перешкодою на шляху України до Євросоюзу є війна з Росією, що триває. Однак існують і внутрішні проблеми, такі як повільність впровадження реформ, слабка протидія корупції та недосконалість судової системи, які гальмують рух України до ЄС. Крім того, недостатній рівень соціально-економічного розвитку України також сприяє затримці. З іншого боку, ЄС не повністю готовий до подальшої інтеграції України. Незважаючи на ці виклики, громадяни зберігають оптимізм щодо покращення взаємовідносин України з Європейським Союзом, і лише незначна меншість прогнозує погіршення партнерства.

Важливо зазначити, що рівень підтримки інтеграції різниться в різних регіонах України. Західні та центральні регіони країни демонструють найвищий рівень підтримки як європейської, так і євроатлантичної інтеграції. З іншого боку, східні та південні регіони мають нижчий рівень підтримки.

Крім того, опитування показало, що молоде покоління більш позитивно ставиться до інтеграції: більшість респондентів у віці 18-29 років висловили підтримку інтеграції України до Європейського Союзу та Організації Північноатлантичного договору. Водночас, старше покоління має більш негативну думку з цього питання.

Опитування Центру Разумкова також показало, що населення України в цілому: «позитивно оцінюють євроінтеграційну політику української влади («позитивно» — 22% і «скоріше позитивно» — 42%). Сума негативних оцінок складає 16%. Говорячи про ефективність цієї політики, варто згадати про те, що ще на початку 2021р. офіційний Київ запровадив практику укладення з лідерами країн ЄС двосторонніх декларацій про підтримку вступу України до Євросоюзу і згодом з 28 лютого по 23 червня 2022р. пройшов усі етапи набуття статусу кандидата» [46].

Згідно з результатами дослідження громадської думки щодо інтеграції України з Європейським Союзом, більшість респондентів (57%) вважають, відносини між Україною та ЄС покращаться в найближчі роки. Це можна пояснити активізацією зусиль України на шляху європейської інтеграції, а також зростанням підтримки офіційного Брюсселя щодо вступу України до ЄС.

Водночас, значна кількість респондентів (25%) вважають, що відносини між Україною та ЄС залишаться без змін через триваючу війну в Україні та інші проблеми і виклики в ЄС і світі. Незважаючи на це, важливо відзначити, що нинішнє партнерство між Києвом та Брюсселем залишається досить динамічним та глибоким.

Лише невеликий відсоток респондентів (4%) налаштовані песимістично і прогнозують погіршення відносин між Україною та ЄС [46].

Маючи представлення щодо громадської думки та ситуації в цілому ми можемо розглянути перспективи інтеграції України. Для цього нам потрібно розділити дане питання на дві частини інтеграція в ЄС та інтеграція в безпекові організації Євро-Атлантичного поясу, в основному НАТО.

Щоб відповісти на першу частину, критично важливо ще раз переглянути етап на якому знаходиться Україна на євроінтеграційному шляху. Процес інтеграції до Європейського Союзу, як зазначено в договорах ЄС, складається з п'яти окремих етапів: консультативний етап, який передуює подачі заявки, період оцінки, який відбувається після подачі заявки, але до початку переговорів, етап переговорів, який відбувається між початком і закінченням переговорів про

вступ, етап ратифікації, який слідує за підписанням угоди про вступ, і, нарешті, етап імплементації, на якому угода перетворюється на реальні дії.

23 червня 2022 року Європейська Рада присвоїла Україні статус кандидата на членство в Європейському Союзі, що передбачає, що Україна таки набуде членства в ЄС, проте для цього може знадобитися багато років. Цей новий статус відкриває перед країною цілу низку можливостей, включаючи структурні зміни, перехід до більш ефективної виробничої економіки, ширший доступ до нових технологій, диверсифіковані експортні можливості, збільшення обсягів товарів з високою часткою доданої вартості та нові інвестиції. Цей крок знаменує новий рівень розвитку для України, наближаючи її до рівня членів ЄС.

Важливість та актуальність цієї нової ситуації взаємовідносин між Києвом та Брюсселем пояснюється низкою факторів, серед яких можна виділити наступні. По-перше, кандидатура України поклала край тривалому періоду невизначеності у відносинах між двома сторонами. Раніше угоди не передбачали чітких перспектив інтеграції, а Україна розглядалася радше як важливий сусід, аніж як перспективний член Європейського Союзу через внутрішні виклики та зовнішні проблеми.

По-друге, новий статус України слугує додатковим стимулом для проведення внутрішніх соціально-економічних реформ і дозволяє залучити спеціальні фінансові інструменти ЄС для вступу. Цей крок створює основу для післявоєнного відновлення та ревіталізації країни, а також є позитивним сигналом для іноземних інвесторів.

По-третє, статус кандидата є значним морально-психологічним стимулом для громадян України. Вважається, що війна призвела до глибоких проєвропейських змін у суспільній свідомості, сприяючи об'єднанню та згуртованості української нації та розумінню того, що альтернативи ЄС не існує, що унеможлиблює будь-яку інтеграцію у східному напрямку.

Нарешті, присвоєння Україні статусу кандидата сприяло консолідації держав всередині ЄС. До війни велика кількість держав ставилася до

кандидатури України з сумнівом і, скоріше, негативно. Однак події 2022 року призвели до зміни позиції більшості країн.

Після отримання Україною статусу кандидата на вступ до ЄС Європейська Комісія представила низку рекомендацій, які необхідно виконати, щоб розпочати переговори про вступ і просунути на шляху до інтеграції з Євросоюзом. Ці рекомендації стосуються різних сфер, таких як продовження судової реформи, боротьба з проявами корупції та відмиванням грошей, запровадження антиолігархічного законодавства, а також модернізація національного законодавства. Незважаючи на труднощі, пов'язані з тривалим конфліктом з Росією, Україна здійснила суттєвий прогрес у виконанні цих рекомендацій та дотриманні взятих на себе зобов'язань відповідно до Угоди про асоціацію.

У грудні 2022 року Верховна Рада прийняла кілька базових євроінтеграційних законів, зокрема "Про медіа", "Про національні меншини (громади)" та "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення процедури добору кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України на конкурсній основі". Прогрес України в цих сферах був позитивно оцінений і заслуговує на визнання.

Наступним кроком у цьому процесі має стати оцінка України Європейською Комісією та забезпечення необхідних політичних, інституційних та організаційних умов для старту перемовин щодо набуття членства в ЄС. Хоча українська влада прагне якнайшвидше завершити формальні процедури і розпочати переговори, досягнення консенсусу між лідерами ЄС може бути складним завданням. Старт перемовин про вступ можливий, але не гарантований у 2023 році, з наступним дедлайном на початку 2024 року.

Після, успіх інтеграції України залежатиме від впровадження ефективних проєвропейських реформ та повномасштабної адаптації до правового поля ЄС. Якщо Україна продемонструє відповідність семи вимогам, можуть розпочатися переговори про включення України до ЄС за 35 розділами законодавства ЄС. Протягом усього переговорного процесу Європейська Комісія здійснюватиме

нагляд за виконанням кандидатом законів ЄС та інших зобов'язань, а також забезпечуватиме дотримання кандидатом критеріїв, необхідних для вступу до Союзу. Європейському Парламенту та Раді ЄС надаватимуться регулярні звіти, повідомлення та оновлення з детальною інформацією про перебіг переговорів. Однак тривалість переговорного процесу буде значною мірою ґрунтуватися на спроможності України завершити війну, що триває, та досягти прогресу у впровадженні необхідних реформ і виконанні зобов'язань. Після успішних переговорів Україна досягне своєї кінцевої мети - вступу до Європейського Союзу.

З точки зору євроатлантичної інтеграції, нинішній етап шляху України характеризується унікальною увагою до політичних та безпекових факторів геополітичного масштабу, які відіграють ключову роль у подальшій долі Європи та світу. На відміну від решти країн-претендентів, Україна відстоює свій європейський вибір, одночасно стикаючись з викликами російської агресії, що вимагає значних жертв. Це відрізняє Україну від решти країн, які прагнуть приєднатися до ЄС, оскільки її прагнення переплітаються з ширшим геополітичним ландшафтом регіону. Намагання України щодо убезпечення ЄС від російської агресії, демонструють її відданість спільним цінностям і принципам, а також готовність зробити внесок у спільну безпеку європейського континенту. У цьому сенсі шлях України до інтеграції в ЄС полягає не лише у виконанні технічних вимог та досягненні економічних критеріїв, але й у сприянні стабільності, демократії та безпеці в регіоні. І саме тут вважаємо за необхідне розглянути другу частину перспектив, зі сторони євроатлантичної інтеграції. Наразі слід констатувати те, що результати євроатлантичної інтеграції здебільшого залежать від подальшого розвитку та завершення війни в Україні.

Щоб забезпечити собі міцну позицію у глобальній та регіональній економічній і безпековій системах, Україна має здобути повну перемогу над Росією, а не погодитися на заморожений конфлікт, який зробить її жертвою, а не повноцінним суб'єктом, що бере участь у ньому. Остаточна перемога

приверне прибічників і створить довіру до України як до спроможної та рішучої нації. І навпаки, будь-яка нездатність забезпечити повну перемогу перекладе всю відповідальність на Україну, що потенційно може затримати прогрес євроатлантичної інтеграції. Для успішної інтеграції України в структури безпеки вона повинна перемогти в нинішній війні, кінцевою ціллю якої є відновлення територіальної цілісності та капітуляція Росії. Адже при витісненні російських сил до лінії зіткнення станом на 23 лютого 2022 року тільки заморозить конфлікт, що означатиме певну капітуляцію всіх учасників, а це не влаштовує ні одну із сторін. Крім того, в такому випадку, гарантії безпеки для України, ймовірно, стануть центральним питанням на переговорах, що може відсунути на другий план просування до євроатлантичної інтеграції.

З огляду на це, існують різні сценарії євроатлантичної інтеграції України, один позитивний і другий негативний, в цьому контексті слід додати ще один варіант в межах формування регіональних та субрегіональних союзів замість повноцінної євроатлантичної інтеграції. Це обумовлено тим, що війна висвітлила проблеми з ефективністю існуючих економічних та безпекових альянсів, такі як оцінка ризиків та затримки у реагуванні. Тому є ознаки того, що регіональні та субрегіональні утворення, союзи та коаліції з'являються як засіб сприяння зміцненню солідарності всередині країни та підтримці альянсів і блоків. До них належать Північноєвропейський оборонний союз, Вишеградська четвірка, Люблінський трикутник, ініціатива "Три моря", а також ініціативи політичних лідерів, такі як пропозиція Б. Джонсона про створення нового військово-політичного та економічного союзу та ідея Е. Макрона про "Європейське політичне співтовариство". Також формуються коаліції задля підтримки України у протидії РФ, такі як Рамштайнський та Копенгагенський процеси. До прикладу про зростання співпраці в рамках Британсько-польсько-українського тристороннього пакту говорять ряд елементів і факторів «ідеологічний фактор, враховуючи конструктивістський підхід, який полягає у розумінні комплексу зовнішніх загроз безпеці країн-членів та згуртуванні навколо ідеї протистояння Росії та підриву позицій НАТО; безпековий фактор -

мілітаризація та агресивна риторика Російської Федерації активізуватиме все нові види міждержавної взаємодії у безпековій сфері серед західних демократій, враховуючи певну опозицію всередині НАТО з боку таких держав, як Угорщина, що гальмує адекватне реагування на поставлені загрози.» [12]. Тим не менш, ефективність і довговічність цих нових утворень є невизначеними, і процес їхнього розвитку, ймовірно, включатиме поєднання реформування існуючих інституцій, створення більш стабільних транскордонних структур і створення адаптивних коаліцій, а також формування нових форм партнерства на інтеррегіональному та міжнародному рівнях.

Війна справила глибокий вплив на євроінтеграцію України. Західні країни переглянули своє бачення причин потрясінь нинішнього світового порядку та підходи до побудови нового, а також роль і місце в ньому НАТО, ЄС та України. Конфлікт також приніс зміни у внутрішнє становище України, зміцнивши її євроатлантичну орієнтацію у зовнішній політиці та збільшивши суспільну підтримку. Значна допомога, яку Україна отримала від західних партнерів, дозволила їй швидко перейти на стандарти європейських держав. Виконання Україною вимог статусу кандидата на членство в ЄС має сприяти реалізації Розділу 1 Плану дій щодо вступу в НАТО. Як наслідок, перспективи прискореного набуття Україною статусу країни-члена Європейського Союзу та Організації Північноатлантичного договору є багатообіцяючими. Крім того, оборонні можливості України та її досвід протистояння набагато сильнішому ворогу можуть бути використані НАТО і Євросоюзом задля покращення власних стандартів і посилення своїх безпекових можливостей. Таким чином, потенційне членство України в цих організаціях принесе користь не лише Україні, але й зміцнить безпеку всього регіону.

Висновки до третього розділу

У цьому розділі ми проаналізували прогрес України на шляху до європейської та євроатлантичної інтеграції в умовах російської агресії. Очевидно, що шлях України до інтеграції був складним через зовнішній тиск, такий як повномасштабне вторгнення Росії, нестабільність в європейському регіоні, глобальні проблеми, а також внутрішні політичні, економічні та соціальні виклики.

Незважаючи на ці перешкоди, Україна досягла значного прогресу у впровадженні реформ та узгодженні своєї політики з політикою Європейського Союзу і НАТО. Серед ключових досягнень - запровадження безвізового режиму з ЄС, підписання Угоди про асоціацію, ухвалення нової Стратегії національної безпеки та набуття статусу кандидата на вступ в ЄС, що підкреслює відданість країни європейській та євроатлантичній інтеграції.

Однак, все ще існують значні виклики, які потребують вирішення, включаючи корупцію, судову реформу та забезпечення безпеки України. Оскільки триваюча агресія Росії становить значну загрозу суверенітету і територіальній цілісності України.

Незважаючи на ці виклики, Україна залишається відданою своїм європейським та євроатлантичним прагненням, а міжнародне співтовариство демонструє свою підтримку суверенітету та територіальній цілісності України. За умови продовження реформ та підтримки з боку партнерів Україна має потенціал для подальшого прогресу на шляху до своїх інтеграційних цілей.

Насамкінець, у цьому розділі висвітлено прогрес, виклики та перспективи на шляху України до європейської та євроатлантичної інтеграції. Проведений аналіз свідчить про те, що шлях України до інтеграції є складним і непростим, але водночас висвітлює значні досягнення, яких країна досягла в цій сфері. Оскільки Україна продовжує переслідувати свої інтеграційні цілі, важливо, щоб міжнародне співтовариство продовжувало надавати підтримку і допомогу, щоб

допомогти Україні подолати виклики, з якими вона стикається, і досягти своїх прагнень.

ВИСНОВКИ

Отже, можна зробити висновок, що тема європейської та євроатлантичної інтеграції України в умовах сучасної російської агресії є надзвичайно актуальною та значущою в політичному дискурсі України та міжнародних відносинах загалом. Як показала робота актуальність теми дослідження зумовлена триваючою війною між Україною та Росією, яка має далекосяжні наслідки для глобальної безпеки та стабільності а також невизначеністю на міжнародній арені. Основна наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленому аналізі європейської та євроатлантичної інтеграції, визначенні ключових чинників, що впливають на інтеграційні перспективи України, та оцінці впливу сучасної російської агресії на ці перспективи. Таким чином, магістерська робота робить внесок у сукупність знань у сфері міжнародних відносин і слугує корисним ресурсом для осіб, які приймають рішення щодо просування інтеграції України з Європою та євроатлантичною спільнотою.

В ході магістерської роботи нам вдалось провести поглиблений аналіз перспектив європейської та євроатлантичної інтеграції України в умовах сучасної російської агресії, що передбачало вирішення низки завдань.

1. Досліджуючи перспективи інтеграції України ми спробували проаналізувати теоретично-методологічні засади, шляхом розкриття основних термінів, методів дослідження та аналізу джерел. Так розкриваючи основні поняття, ми дали визначення таким основним термінам як «інтеграція», «європейська інтеграція», «євроатлантична інтеграція», «безпека». В ході дослідження було виявлено те, що брак чіткого, загальноприйнятого тлумачення цих понять приводить до плутанини та неточності в науковому дискурсі. Крім того, досліджуючи теоретичні засади, було виявлено основні цілі та функції інтеграції; так основними цілями інтеграції є сприяння демократії, правам людини, економічному зростанню, культурному розмаїттю та колективній обороні. Ці цілі досягаються шляхом створення спільної політики, інституцій та правил, які сприяють взаємодопомозі між державами-

членами. Функції європейської та євроатлантичної інтеграції тісно пов'язані між собою і включають економічну та військову співпрацю, розвиток системи колективної безпеки та створення спільних структур.

Крім цього ми виявили ряд методологічних принципів на яких слід будувати дослідження даної проблематики, стало зрозуміло, що для повного охоплення всієї складності цієї теми необхідний міждисциплінарний і мультиметодологічний підхід, який буде слугувати підґрунтям в подальшому дослідженні даної проблематики. Крім того у магістерській роботі використано поєднання якісних і кількісних методів дослідження, що забезпечує достовірність отриманих результатів і висновків.

2. Також мали змогу дослідити і описати формування та еволюції інтеграційних процесів в європейському регіоні. Значення даного завдання полягало в тому, щоб Україна, аналізуючи та розуміючи історичний контекст та еволюцію, мала змогу сформуванню власний підхід, зрозуміти зони розбіжності та близькості на шляху до інтеграції із Заходом. Відповідно, ми бачимо те, що еволюція організацій відбувалася під впливом безлічі чинників та викликів. Серед них: забезпечення миру, протидія Радянському Союзу, сприяння взаємодопомозі та взаємо розвитку, створення системи в якій держави та її громадяни будуть гідно жити незважаючи на невизначеність того, що їх очікує. Крім того було проаналізовано інституційні структури, так аналіз показав, що ці структури відіграють критичну роль в інтеграційних процесах, а зближення та відповідність їм може прискорити цей процес, так принципи демократії, права людини і верховенство права посідають центральне місце в інституційній структурі ЄС та процесах прийняття рішень, і вони поступово поширюються на нові сфери політики та майбутніх держави-члени.

Досліджено також політику розширення організацій, та було доведено те, що процес європейської та євроатлантичної інтеграції – це довготривалий та багатоаспектний шлях. І на цьому шляху організації намагаються зробити все від них залежне задля покращення його.

3. Також було з'ясовано етап на якому знаходиться українська інтеграція і досліджено спільний шлях до цього етапу. Так було визначено 3 етапи європейської інтеграції, з крайньою точкою України як кандидата на вступ, що є якісно новим етапом для України та 4 етапи євроатлантичної інтеграції з детальним описом кожного з них. Це все досліджувалось через призму російської агресії.

4. В ході написання ми охарактеризували проблеми та виклики в умовах війни, які мають вплив на інтеграційні зусилля України. Було визначено що ці перешкоди можна розділити на зовнішні та внутрішні, а також те що всі вони мають значний вплив на просування України. Так серед низки проблем ми виділили російську агресію та російське сусідство взагалі, як основну перешкоду зовнішньополітичній політиці України. Росія активно використовувала всі доступні методи впливу та втручання в справи України, серед яких були: політичні, дипломатичні, економічні, торгові, соціальні і військові методи. Серед інших, згадки потребують такі проблеми як: глобальні виклики в політичному та економічному просторі, проблемні тенденції в Європі, застарілість та неефективність безпекових структур та розмитість критеріїв членства. Попри це було визначено ряд внутрішніх політичних, економічних та соціальних викликів. Серед них неабияке значення має системна корупція, олігархія, неефективність політичних систем, економічна криза та стагнація, бідність, соціальна нерівність та порушення прав людини.

5. Під кінець, проаналізувавши головні питання, ми мали змогу оцінити перспективи європейської та євроатлантичної інтеграції в світлі російської агресії. Так було виявлено, що більшість українців, а саме 78% за вступ в Європейський Союз та 74% за членство в НАТО. Ці цифри показують те, що Україна серйозно настроєна на інтеграцію із Заходом. В цьому контексті ми окреслили можливі перспективи членства України в організаціях, так із набуттям кандидата на вступ до ЄС Україна має багатообіцяючі перспективи, адже як показує практика 90% держав які отримали цей статус, стали в кінці кінців членами ЄС. Щодо НАТО то було визначено, що тут визначну роль грає

війна проти РФ: позитивний результат якої значно прискорить вступ Україна до НАТО, а негативний навпаки відстрочить дане питання, крім того є альтернативний варіант розвитку подій із створенням регіональних структур взаємо оборони між державами зацікавленими в цьому.

Також дослідження показують, що варварська агресія РФ значною мірою прискорила, ціною значних жертв, Україну на шляху до визначених вище організацій та допомогла Україні в зближенні із Заходом.

Проведений аналіз свідчить про те, що шлях України до інтеграції є складним і непростим, але водночас висвітлює значні досягнення, яких країна досягла в цій сфері. Оскільки Україна продовжує переслідувати свої інтеграційні цілі, важливо, щоб міжнародне співтовариство продовжувало надавати підтримку і допомогу, щоб допомогти Україні подолати виклики, з якими вона стикається, і досягти своїх прагнень, це в свою чергу сприятиме подальшому розвитку та безпеці України і регіону в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Алексієвець Л., Алексієвець М. Трансформація відносин України та НАТО в 1991–2019 рр.: історичний аспект. *Український історичний журнал*. 2020. № 1. С. 127–142.
2. Бурдяк В., Мороз І. Перспективи співробітництва “Україна - НАТО” і роль у цьому польського фактора. *Політичний менеджмент*. 2008. Т. 3, № 30. С. 165–174.
3. Директива про тимчасовий захист у країнах ЄС та Рішення про її активацію для українців – переклад українською. *Судова влада України*. URL: <https://court.gov.ua/press/news/1266293/>.
4. Етапи розвитку Комісії Україна-НАТО. *Міністерство закордонних справ України*. URL: <https://ukraine-nato.mfa.gov.ua/ukrayina-nato/komisiya-ukrayina-nato/etapi-rozvitku-komisiyi-ukrayina-nato>.
5. Європейська та євроатлантична інтеграція: навчальний посібник / О.В.Баула, Т.В. Божидарнік, Т.М. Вісіна, Н.М. Галазюк, О.М. Зелінська О.Я.Кравчук, П.Я. Кравчук, Л.В. Корольчук, О.М. Лютак, Т.Л. Никитюк, Л.В. Савош, О.А.Урбан. – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2016. – 328 с
6. Європейська та євроатлантична інтеграція України: стан і перспективи реалізації (2014-2022 рр.) / І. Артёмов та ін. Ужгород: Навч.-наук. ін-т євроінтеграц. дослідж., 2022. 284 с.
7. Європейська та євроатлантична інтеграція | Хмельницька обласна військова адміністрація – Офіційне інтернет-представництво. *Хмельницька обласна військова адміністрація – Офіційне інтернет-представництво*. URL: https://www.adm-km.gov.ua/?page_id=32953.
8. Європейський Союз : навч. посіб. / [А. О. Бояр (кер. авт. кол.), Н. П. Карпчук, Н. І. Романюк та ін.] ; за ред. А. О. Бояра, С. В. Федонюка. Київ : ФОП Маслаков, 2020. 600 с.
9. Загальний огляд Угоди | Євроінтеграційний портал. *Євроінтеграційний портал* /. URL: <https://eu-ua.org/ohliad-uhody-pro-asotsiatsiiu/> .
10. Романько І.І. Європейська та євроатлантична інтеграція України: історія, сучасний стан, перспективи. Навчальний посібник. – Кропивницький: ЛА НАУ, 2017. – 272с.
11. Коваленко Є. О. Концептуально-методологічні засади аналізу євроінтеграційної політики / Є. О. Коваленко // *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. - 2008. - Вип. 32. - С. 210-219. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpgvzdia_2008_32_240

12. Колос Д. М. Нові формати міжнародної кооперації України: Тресторонній пакт Великої Британії, Польщі та України. *Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей*. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2023. – Т. 47. – С. 86-98
13. Копійка В. В. Розширення Європейського Союзу. Теорія і практика інтеграційного процесу. Київ : Видавничо-полігр. центр «Київ. ун-т», 2002. 253 с.
14. Кордон, М.В. Європейська та євроатлантична інтеграція України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. В. Кордон. – 2-ге вид. – Київ: Центр учб. літ., 2010. – 171 с
15. Макар Ю., Гдичинський Б., Макар В., Попик С., Ротар Н. Україна в міжнародних організаціях. Чернівці : Прут, 2009. 880 с.
16. Макар Ю. І. Зовнішня політика України: наміри та реалії. Тернопіль : Україна - Європа - Світ., 2008.
17. Мелещенко Т., Волошин І. Шлях України до НАТО: основні проблеми, здобутки та перспективи євроатлантичної інтеграції. *Український історичний журнал*. 2021. № 4. С. 105–113.
18. Мельничук, Л. (2022). Методологічні засади дослідження євроінтеграційних процесів (на прикладі інтеграції Румунії до ЄС). *Історико-політичні проблеми сучасного світу*, (45), 92–99. <https://doi.org/10.31861/mhpi2022.45.92-99>
19. Ми робимо свій визначальний крок, підписуючи заявку України на вступ у пришвидшеному порядку до НАТО – звернення Президента Володимира Зеленського. *Офіс Президента України*. URL: <https://www.president.gov.ua/news/mi-robimo-svij-viznachalnij-krok-pidpisuyuchi-zayavku-ukrayi-78173>.
20. Міжнародні організації у сфері безпеки НАТО ОБСЄ: навч. посіб. / Н. Л. Яковенко ; [за наук. ред. В. М. Матвієнка] ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - Київ : Київський університет, 2020. - 367 с
21. Моцок В. Ідеологічні ресурси Російської Федерації в умовах геополітичної боротьби за Україну. *Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей*. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2016. – Т. 33-34. – С. 134-144
22. Назаренко М. О. Комплексний механізм реалізації євроінтеграційної політики України : дис. канд. наук з держ. упр. Одеса, 2014. 219 с. URL: <http://www.oridu.odessa.ua/8/4/doc/dis%20Naz.pdf>.
23. Осадца І. Характеристика політичних цінностей об'єднаної Європи в контексті євроінтеграційних прагнень України. *Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей*. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2016. – Т. 33-34. – С. 302-310

- 24.Павлюк М. Розвиток відносин з НАТО в умовах проголошеної Україною зовнішньої політики позаблоковості. *Історико-політичні проблеми сучасного світу : Збірник науко-вих статей*. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2014. – Т. 27–28. – С. 88 – 93.
- 25.Павлюк О. «Традиційні цінності»: інструмент внутрішньо- і зовнішньополітичного впливу Росії. *Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей*. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2023. – Т. 47. – С. 142-152
- 26.Павлюк М. Україна–НАТО: правовий аспект. *Буковинський вісник державної служби та місцевого самоврядування*. 2008. № 4. С. 41–42.
- 27.Партнерство заради миру. <https://ukraine-nato.mfa.gov.ua/>. URL: <https://ukraine-nato.mfa.gov.ua/ukrayina-nato/partnerstvo-zaradi-miru>.
- 28.План дій "Україна - Європейський Союз" : План Європ. Союзу від 12.02.2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_693#Text.
- 29.Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу : Указ Президента України від 11.06.1998 р. № 615/98 : станом на 10 лип. 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98#Text>.
- 30.Про Основні напрями зовнішньої політики України : Постанова Верхов. Ради України від 02.07.1993 р. № 3360-ХІІ : станом на 20 лип. 2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text>.
- 31.Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 травня 2018 року "Про припинення дії для України окремих міжнародних договорів, укладених у рамках Співдружності Незалежних Держав" : Указ Президента України від 19.05.2018 р. № 139/2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/139/2018#Text>.
- 32.Про Стратегію національної безпеки України : Рішення Ради нац. безпеки і оборони України від 14.09.2020 р. : станом на 16 верес. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0005525-20#Text> .
- 33.Романюк Н. Класичний міждержавний підхід: основні положення та історичний контекст // *Вісник Львів. ун-ту. Сер. «Міжнародні відносини»*. – 2008. – Вип. 25. – С. 87–96.
- 34.Угода про асоціацію. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu>.
- 35.Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами : Угода Україна від 14.06.1994 р. : станом на 1 верес. 2017 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#Text.

36. Україна і НАТО узгодили програму «Партнерство заради миру». *LexInform: Правові та юридичні новини, юридична практика, коментарі*. URL: <https://lexinform.com.ua/zakonodavstvo/ukrayina-i-nato-uzgodyly-programu-partnerstvo-zarady-myru/>.
37. Федуняк С. Від Праги до Стамбула: динаміка відносин України і НАТО. *Буковинський журнал*. 2004. № 2-3. С. 65.
38. Федуняк, С. Г. Політичний вимір системи безпеки євроатлантичного простору і нових незалежних держав: Дис... д-ра політ. наук: 23.00. 04. *Федуняк: Дис... д-ра політ. наук*, 2006.
39. Федуняк С. Європейські виміри безпеки на пострадянському просторі: Формування інтегрованої системи безпеки Заходу і нових незалежних держав. Чернівці : Рута, 2005. 334 с
40. Федуняк С. Протистояння між США й Китаєм у сфері кібербезпеки. *Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей*. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2022. – Т. 45. – С. 113-127
41. Федуняк С. Російсько-українська війна як чинник переформатування постбіполярної міжнародної системи. *Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей*. – Чернівецький національний університет, 2022. – Т. 46. – С. 35-41
42. Федуняк С. Субрегіональні проєкти в контексті розвитку Східного партнерства ЄС. *Історико-політичні проблеми сучасного світу: збірник наукових статей*. 2019. Т. 40. С. 76–82.
43. Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору : Хартія Україна від 09.07.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002#Text.
44. Центр Разумкова. Роль і місце України в перспективних європейській та євроатлантичній системах безпеки. Київ : Вид. Разумков Центру, 2022. 47 с.
45. Центр Разумкова. Україна-ЄС: шлях до політичної асоціації. Київ : Б-ка Центру Розумк., 2021. 120 с.
46. Центр Разумкова. Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи. Київ : Нац. безпека і оборона, 2022. 132 с.
47. Центр Р. Громадська думка про війну, перемогу та гарантії безпеки (лютий–березень 2023р.). *Центр Разумкова*. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/gromadska-dumka-pro-viinu-peremogu-ta-garantii-bezpeky-liutyi-berezen-2023r>.
48. Co-Chairs of the Working Group On International Security Guarantees for Ukraine. The Kyiv security compact international security guarantees for Ukraine: recommendations. Kyiv, 2022. 9 p.

49. Common foreign and security policy. *Service for Foreign Policy Instruments*. URL: https://fpi.ec.europa.eu/what-we-do/common-foreign-and-security-policy_en.
50. Deutsch K. (1963). *The Nerves of Government: Models of Political Communication and Control*, Free Press, New York, 316 p.
51. Dobrzanska O. Eastern partnership: what options of development are next for Ukraine?. *UA: ukraine analytica*. 2018. Vol. 3, no. 13. P. 19–24.
52. Eastern Partnership | EEAS. *The Diplomatic Service of the European Union | EEAS*. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eastern-partnership_en.
53. EU policy - EU NEIGHBOURS east. *EU NEIGHBOURS east*. URL: <https://euneighbourseast.eu/policy/>.
54. European Council, European Commission, & North Atlantic Treaty Organization. Joint declaration by the President of the European Council, the President of the European Commission, and the Secretary General of the North Atlantic Treaty Organization. [Электронный ресурс]. –Режим доступа: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133163.htm
55. European Union Global Strategy. Shared vision, common action: A stronger Europe. A global strategy for the European Union's foreign and security policy. 2016. 60 p.
56. Favell, A. (2016). *Transnationalism and European Integration: National and Transnational Processes and the European Union*. Routledge.
57. Hoffmann S. (1998). *Obstinate or Obsolete? The Fate of the Nation State and the Case of Western Europe*. Nelsen B., Stubb A. *The European Union. Readings on the Theory and Practice of European Integration*, 2nd Ed., Macmillan Press LTD, London, pp. 157 -172.
58. Hooghe L., Marks G. *Multi-Level governance and European integration*. Rowman & Littlefield Publishers, Incorporated, 2002.
59. Mitrany D. (1975). *The Prospect of Integration: Federal or Functional*. Functionalism: Theory and Practice in International Relations. Editors A.J.R. Groom and P. Taylor. University of London Press, London, pp. 72-78.
60. Mitrany D. *A working peace system: an argument for the functional development of international organization*. London : Royal Inst. of International Affairs, 1944. 60 p.
61. North Atlantic Treaty Organization. Cyber Defence Pledge. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.nato.int/cps/su/natohq/official_texts_133177.htm
62. Partnership for Peace programme. *NATO*. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50349.htm.
63. *Policy-Making in the European Union* / ed. by H. Wallace, M. A. Pollack, A. R. Young. Oxford University Press, 2017.

64. Single market, capital markets union | European Union. *European Union*. URL: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/single-market_en.
65. *The European Union: How does it work?* / ed. by D. Kenealy, J. Peterson, R. Corbett. Oxford University Press, 2018.
66. Transatlantic Trade and Investment Partnership. URL: <https://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/>.
67. United Nations. (2015). Paris Agreement. <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement>
68. Wallace R. A., Alexander J. C. Neofunctionalism and After. *Contemporary Sociology*. 1999. Vol. 28, no. 1. P. 115. URL: <https://doi.org/10.2307/2653918>.

SUMMARY

The master's paper aims to provide a comprehensive analysis of Ukraine's prospects for European and Euro-Atlantic integration, particularly in light of ongoing Russian aggression. The study focuses on Ukraine's potential for European and Euro-Atlantic integration, with a clear and objective approach to the topic, by identifying crucial factors that affect Ukraine's integration prospects. Furthermore, it evaluates the impact of Russia's current aggression on these prospects. Consequently, this master's paper provides a valuable resource for experts seeking to advance Ukraine's integration into Europe and the Euro-Atlantic community, thus making a significant contribution to the field of international relations.

When exploring the prospects for Ukraine's integration, we examined the theoretical and methodological foundations of the subject matter. This included establishing fundamental terminology, research methodologies, and source analysis. The absence of universally accepted interpretations of these concepts has resulted in confusion and inaccuracies in scholarly discourse.

Furthermore, we illustrated methodological principles for researching this intricate topic. It became clear that a multi-dimensional and cross-disciplinary approach was crucial for achieving a thorough comprehension. This approach serves as the foundation for forthcoming investigations. Additionally, we utilized both qualitative and quantitative research methodologies in our master's thesis to ensure the dependability of our results and deductions.

Our research enabled an analysis and clarification of the growth and progression of integration processes in the European region. This undertaking was crucial for Ukraine to establish its unique approach while grasping the resemblances and diversities in its integration objectives with Western peers. Various factors and challenges have influenced the evolution of these organizations, including promoting peace, countering the influence of the Soviet Union, fostering mutual assistance and development, and establishing a framework in which both citizens and states could maintain their dignity in an uncertain future. Analyzing institutional structures is

crucial to the integration process, as aligning with and conforming to these structures accelerates progress. The principles of democracy, human rights, and the rule of law are integral to the EU's institutional structure and decision-making processes, and are continuously expanded to new policy areas and potential member states. Our analysis of enlargement policies revealed the intricate and prolonged nature of the process for European and Euro-Atlantic integration, with organizations working towards its constant improvement.

We also identified Ukraine's integration stage and examined the common path leading to this stage. In our study, we identified three stages of European integration and four stages of Euro-Atlantic integration, with Ukraine considered as a potential candidate for accession at the far end of this spectrum. This assessment was conducted in light of Russian aggression.

Our paper also explores the challenges and obstacles hindering Ukraine's efforts toward integration during the ongoing conflict. Our findings show that internal and external barriers have substantially hindered Ukraine's progress. Russian aggression and the broader geopolitical context involving Russia are the foremost challenges to Ukraine's foreign policy objectives. Other challenges that need to be addressed are global political and economic challenges, worrisome trends in Europe, outdated and ineffective security structures, and unclear membership criteria. We have identified various internal political, economic, and social challenges, encompassing systemic corruption, oligarch influence, inefficient political systems, economic stagnation and turmoil, poverty, social inequality, and human rights violations.

After a thorough analysis, the potential for European and Euro-Atlantic integration in the context of Russian aggression was evaluated. The findings demonstrate significant backing from most Ukrainians in favor of affiliation with the European Union and NATO, with 78% supporting the former and 74% supporting the latter. These outcomes reveal Ukraine's genuine commitment to aligning with Western ideals. In this context, we have outlined prospective channels for Ukraine to acquire membership in international organizations. Ukraine's acquisition of candidate status within the EU is a positive sign for the country's prospects, as 90% of states

that have gained this status in the past have eventually become EU members. Regarding NATO, it is apparent that the ongoing conflict with Russia significantly affects Ukraine's chances for NATO membership. In the case of an unfavorable resolution, it would cause delays. If the conflict is resolved favorably, it would expedite the possibility of Ukraine joining NATO. Also, the option of forming regional defense coalitions among interested states was taken into account as an alternative solution.

The analysis underscores the complexities of Ukraine's integration journey and the challenges it faces while recognizing the country's significant strides towards Western institutions.